

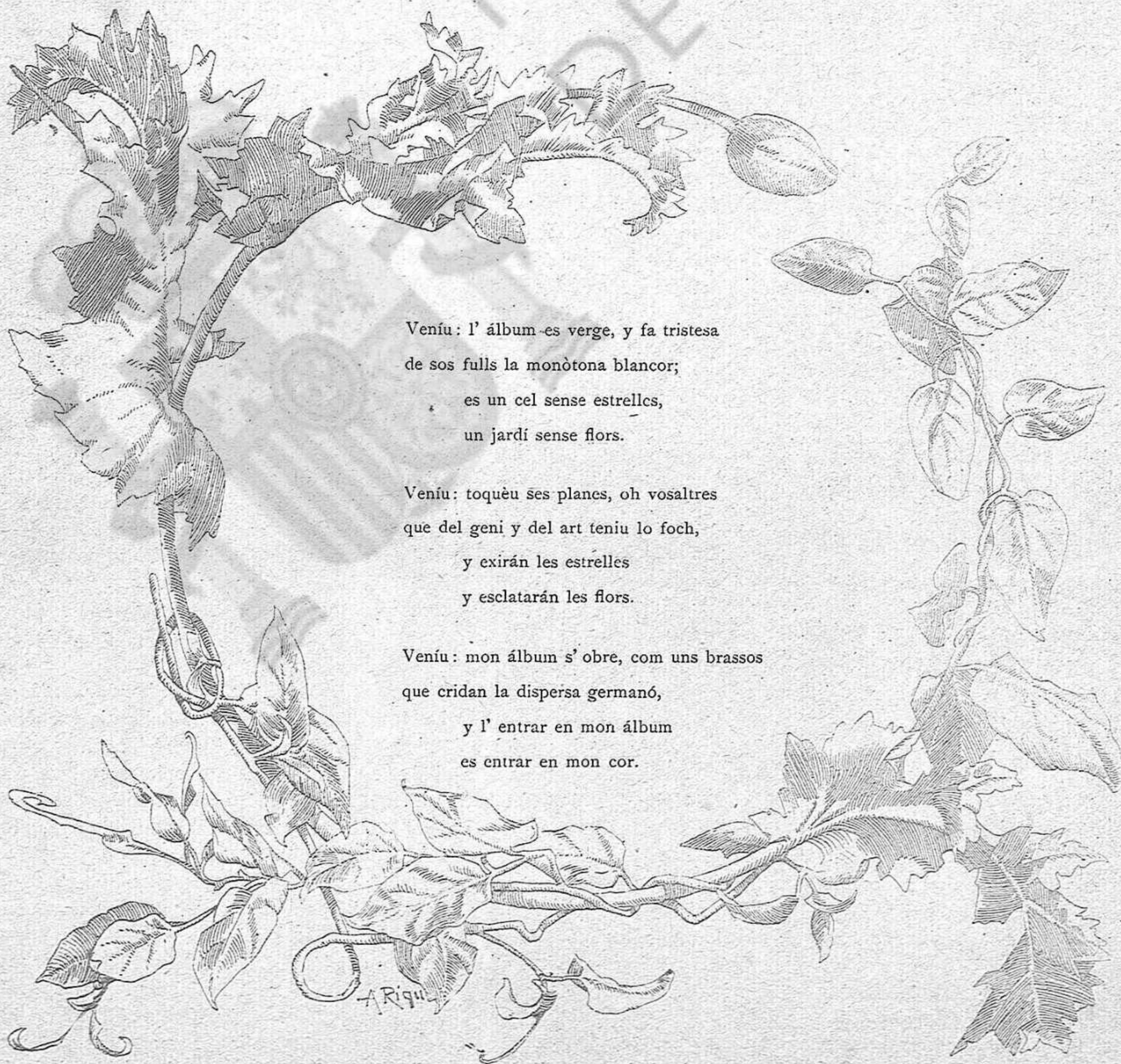
PERIÒDICH QUINZENAL ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any V

Barcelona 15 de Mars de 1884

Núm. 106

Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes					Fundador: Carlos Sanpons y Carbó DIRECTOR FRANCESCH MATHEU Redacció-Administració: Jovellanos, 2 pral.	Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES		PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya.	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals		Cuba y Puerto-Rico.	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l'Unió Postal.	80 »	44 »	24 »	»	Filipinas, Méjich y Riu de la Plata.	6 » »	3'50 » »	
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres països, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

Veniu: l' àlbum es verge, y fa tristesa
de sos fulls la monòtona blancor;
es un cel sense estrelles,
un jardí sense flors.

Veniu: toquèu ses planes, oh vosaltres
que del geni y del art teniu lo foch,
y exirán les estrelles
y esclatarán les flors.

Veniu: mon àlbum s'obre, com uns brassos
que cridan la dispersa germanó,
y l' entrar en mon àlbum
es entrar en mon cor.

ALBUM DE LA ILUSTRACIÓ CATALANA, PER RIQUER

SUMARI

TEXT. — *Crònica general*, per Jascinto Laporta. — *Nostres grabats*. — *Recorts*, per Francesch Pelay Briz. — *La cansó de la mort* (poesia), per Joseph Franquesa y Gomis. — *Mon primer amor*, per Enrich de Fuentes. — *Foguinas místicas* (poesia), per Joseph Calonge. — *Refrans catalans*, per Sebastià Farnés. — *Los Nibelungs* (continuació), traduït per Albert Puigdollers. — *Teatres*, per J. M.ª Pasqual. — *Certàmens*. — *Llibres rebuts*.

GRABATS. — *Album de LA ILUSTRACIÓ CATALANA*, per Riquer. — *Las llenyateras*, per Balaca. — *Park de Barcelona. Interior del Invernacle*. — *Sota l'ombreta*, per A. Riquer. — *A seixanta anys*, per J. Pahissa. — *La Sardana*, composició de Pahissa. — *Palafurgell*, per J. Garriga. — *La casa del amic*, per Giacomelli.

CRÒNICA GENERAL.

En una crònica local de la quinzena passada s'hauria de parlar principalment de música, ja que fora aquest l'assumpte que donaria més abundant matèria; però un ha de limitar un xich lo seu propòsit pera donar cabuda a notícies d'altra classe que escauen perfectament al caràcter general d'aquesta revista.

A pesar de tot, no es pas fora de rahó i citar aquí 'ls concerts que s donan en lo nou café de Novetats, als que hi sol concórrer un públich numerosíssim; com també val la pena de dir que fou brillant lo concert ab que va fer son debut en lo café del Sigle XIX lo *Sexteto Fortuny*, dit així del nom de son director, lo distingit violinista que s fa aplaudir cada nit en lo mateix establiment.

En l'Ateneo Barcelonés s han celebrat los dos primers concerts dels que han de tenir lloch durant la present quaresma, temporada que senyala cada any aquella distingida societat pera dedicar algunes vetlles al art musical. ¿Per qué s celebren precisament aquests concerts en los divendres de quaresma? Aixó es lo que preguntava un filarmònic l'altre dia; l'home no s podia explicar la relació que hi deu haver entre l'abstinència de carn y la celebració d'una vetllada musical.

Encara una altra notícia de la *especialitat*. Ha vingut un pianista italià de gran fama, lo senyor Cesi, que ha de donar dos concerts en lo Teatre Principal.

Y ja que parlem del Principal es de lley consignar qu' en aquest colisseu l' eminent tràgich italià senyor Rossi fa les delícies dels amants del art dramàtic. No puch dirne res més, perquè fora entrar en matèries que no son de la meua incumbència y que ja hi ha qui ab més coneixement ha de tractarles en una secció especial.

Per la mateixa rahó no haig de judicar la comèdia dels senyors Soler y Martí Folguera *Lo primer amor*, que ab brillant èxit s ha estrenat en lo Teatre Català no fa gayres dies; basta consignar aquest fet pera cumplir ab l' obligació que m' imposa l' càrrech de cronista.

L'Ateneo de Sans ha publicat un elegant quadern de 16 planes contenint lo cartell de la part musical del vinent certàmen, seguit de les tres poesies qu' en lo passat concurs literari van obtenir les joyes ofertes per les societats eufèrpes de Sans, poesies originals dels senyors D. Bonaventura Bassegoda, D. Conrat Roure y D. Francesch Ubach y Vinyeta.

També s han publicat los cartells corresponents als certàmens del Ateneo Sabadellés y del Círcol Artístich Industrial de Figueras.

Ab aixó, ja está a punt d'inaugurarse la tempo-

rada de les festes literàries que comensan ab los Jochs Florals y s van celebrant ab extraordinaria freqüència per tots los cantons de Catalunya desde la primavera fins a entrada d' hivern.

Ha mort en la vila de Caldetas lo conegut metje y apreciable escriptor catalanista D. Joaquim Salariç. Era corresponsal de *La Renaixensa* y havia publicat en lo mateix diari alguns treballs importants; la principal de ses obres literàries es una novela catalana: *Lo Castell de Sabassona*, que fou impresa en Vich.

En la nostra ciutat ha mort lo distingit escriptor D. Nicolau Diaz Benjumea, director de *La Ilustración de la mujer* y autor de varies obres literàries, entre les quals son notables alguns estudis sobre 'l gran Cervantes.

S' ha de parlar d' una qüestió que va moure molt soroll, sobretot en la capital d' Espanya.

Predicava 'l pare Mon contra aqueixa incomprendible devoció de les dames dels nostres temps, que després de passar la tarde resant y picantse 'l pit compareix al vespre a presenciar certes funcions mundanes. Lo pare Mon cridava fort contra aqueixa viciosa manera de servir a Deu sens renyir obertament ab lo diable; cridava fort com tot aquell qui parla ab rahó sobrada; renyava a ses devotes oyentes y les fuetejava durament ab aquells primors d' eloqüència que li han guanyat una bona reputació entre 'ls oradors sagrats espanyols que gosan avuy de més justa fama. Algunes aristocràtiques dames se van queixar de que 'l pare Mon en us del seu dret s' hagués permès renyarles desde la càtedra del Esperit Sant, y a conseqüència d' aixó s va bellugar algun ministre y s va lograr del Arquebisbe de Toledo que disposés suspendre 'ls sermons del eloqüent jesuïta, manant a aquest que sortís de Madrid dintre un terme brevíssim. Los resultats d' aquesta intervenció del govern en assumptes que no son de la seva incumbència foren los següents: donar tals proporcions a la cosa, que ja no s parlava de res més durant una pila de dies; fer un trist paper tots los que van intentar posar lleys al predicador que no s' apartava gens de les doctrines que 'l mateix govern té per sanes y salvadores; suscitar una qüestió de competència entre 'l primat de l' Iglesia espanyola y 'l general dels jesuïtes que s' oposà al desterro del pare Mon; y finalment, promoure demostracions de simpatia envers l' orador, demostracions qu' equivalen a una protesta molt general contra 'ls actes del govern encaminats a donar satisfacció a una mal entesa ofensa rebuda per les aristocràtiques senyores que anavan devotament a escoltar la divina paraula y eixian del temple escandalisades perquè 'l predicador lluny d' adularles les hi havia tirat en cara alguns pecats pera que procurassen l' esmena.

¡Alabat sia Deu!

Se tracta de la próxima celebració d' un Congrés internacional ornitològich en la capital d' Austria; en ell s' estudiarà 'l plan d' una lley internacional pera la protecció dels aucells, se parlarà del origen de la gallina domèstica exposantse 'ls medis de perfeccionar la cria de les aus, y s tractarà ademés de l' establiment d' observatoris ornitològichs en diferents punts del mon. La Societat ornitològica de Viena es la promovedora d' aquest Congrés internacional.

Ab motiu d' haver arribat a París la reyna de Taiti los periòdichs d' aquella capital se n' ocupan extensament y publican notícies interessants obres

la seva vida; parlant de les gracies físiques de la reyna Marahu, no hi ha entre 'ls periodistes francesos conformitat de parers; però com que ja alguna publicació ilustrada de París ha donat lo retrato de la reyna Marahu, qualsevol que vulga jutjar la bellesa d' aquesta senyora está en lo cas de ferho sens haverse de fiar de les opinions dels altres.

Diu que l' alimentació adoptada per la reyna a sa arribada a Fransa es completament europea; ara va vestida al estil d' Europa, però anys enrera tot lo seu trajo s reduhia a un senzill collaret de coral.

La reyna de Taiti ha anat a París no més pera demanar al govern francès que li aumente la pensió que cobra anualment, cosa molt posada a la rahó, ja que té necessitat de gastar molt més que abans desde que s vesteix conforme ab les exigencies de la nostra civilització.

Anunci copiat d' un periòdich:

«Lo professor Llätzer Rounay se pren la llibertat d' anunciar que ha fundat un colègi pera ensenyar la teoria y la práctica de demanar caritat honesta y digna. Totes les persones de bones costums, d' inclinació estudiosa y de regular inteligencia poden en un sol curs aprendre a guanyarse la vida ab comoditat sens estar exposades a les vicissituds dels cambis polítics. — Condicions moderades. S' ofereix y s' exigeix garantia. — Hi ha noys qu' encara maman que poden llogarse a preu convenient, y xicots joves que poden ser reduhits a qualsevol forma sens averia de gran consideració. — S' indican los carrers poch explotats y 'ls barris més caritatius. — Gran assortit de certificats. — Ferides perfectament imitades. — Gossos pera ceguets. — Crosses, cataplasmes, y demés accessoris de demanar caritat enviats a provincies ab promptitut. — Les dones treballadores podran obtenir, mediant una módica gratificació diària, alguns parells de noys bessons propis pera 'l servey dels carrers. — Catàlechs: 21, *Princess 'street*, Saint Gilles.»

J. LAPORTA

NOSTRES GRABATS

L' album de «La Ilustració Catalana»

Avuy inaugurem lo nostre àlbum ab la primera fulla qu' en Riquer ha volgut decorar. Successivament anirém donantne altres fullas que contindrán apuntacions, autògrafos, improvisacions, etc., dels artistes y escriptors més notables; aquestas pàgines no serán las menos interessants de LA ILUSTRACIÓ, com se pot compendre, y vindrán a formar una colecció curiosíssima que sens dubte ns agrahiran los nostres lectors.

Las llenyateras

Es sens dubte una de las composicions més simpáticas de Balaca la que donem en aquest número. L' artista lluheix millor sas qualitats quan la nota poètica inspira sas obras, y Balaca era un dels que més poesia sabia trobar en la naturalesa; per axó sos dibuxos agradan y agradaran sempre, y no s farán may vells.

Park de Barcelona.—Interior del invernacle

Sembla impossible de la manera que s' ha trasformat en delitosos jardins la ferrenya Ciutadela. Lo que ha guanyat Barcelona ab aquesta sola millora no s pot compendre sinó recordant l' esquit Jardí del General, únich punt d' esbarjo que tenian abans los vehins d' aquesta ciutat.

Entre las moltes obras que s' han fet en lo Park

es de las primeras en ordre cronològic l'invernacle que reproduhim, senzill, es veritat, y no massa espayós, però no es aquest l'únic que hi ha de haver. Ab paciència tot s'anirà fent, y serán aquells jardins verdaderament dignes de la primera capital d'Espanya.

Sota l'ombreta

En Riquer s'hi pinta sol en axò d'il·lustrar poesias. La hermosa cansó d'en Roca y Roca va acompanyada dignament. Lo dibuxant s'ha apoderat del concepte de la poesia y ha fet una altra poesia ab sa il·lustració. Com qu'hem de suposar que aquestes planas agradan tant als nostres abonats com a nosaltres mateixos, prometem donàrlosen de tant en tant; ab axò hi guanyará l'artista, nosaltres y 'ls lectors.

A sexanta anys

L'idea de la decrepitut refugiantse en la religió está magistralment expressada en la composició d'en Pahissa. Los arbres mitx pelats, la claror del dia fonentse, la silueta de la parroquia alsantse al terme del camí, la jayeta caminanthi pas a pas, tot está impregnat d'una melancolia que s'encomana al espectador. Axò es trobar la poesia del quadro y ferla sentir als altres.

La Sardana

Aquesta bonica composició d'en Pahissa forma part de las ilustracions de l'obra qu'ab lo títol de *Historia del Ampurdán* publica 'l distingit escriptor Sr. Pella, de la qual nos hem ocupat en las columnas de LA ILUSTRACIÓ. L'allegoria del ball més popular de Catalunya no desmenteix la fama que 's té guanyada son autor que, com saben nostres lectors, es un dels artistes per qui tenim més devoció.

Palafrugell

La vista que donem avuy d'aquesta important població del Empurdá 'ns ha sigut facilitada per D. Miquel Torroella y Plaja, entusiasta catalanista y director d'*El Palafrugellense*. Lo Sr. Garriga, qu' es l'autor del dibuix, ha cuydat sobre tot que la vista fos fidel, reproduhint exactament l'aspecte de Palafrugell, un dels centres més rics de Catalunya.

La casa del amich

Es deliciosa la composició de Giacomelli qu' insertem avuy; la munió dels aucells qu' acuden a la casa del amich que diariament los hi escampa la racció de mill, está magistralment dibuxada. Los animalons buscan entre la neu l'aliment, y al ferho prenen formas tan graciosas que no es estrany hajan enamorat al famós artista.

RECORTS

FRAGMENTS DEL «LLIBRE DE MA VIDA»

AL LECTOR

No 's busquen en aquest llibre galas d'esmaginació ni molt menys afiligranadas y cadenciosas tiradas de bella prosa. No ha sigut aquest l'objecte que l'ha fet naixe. Senzillament la relació d'un plech de fets, molts d'ells literaris, que s'han desenrotllat al meu vol; un conjunt de noves més ó menys curiosas, uns quants trossos de memorias escrites en diferents épocas y sens enllás entre sí, ha de veure en aquest volum lo benévole llegidor que s'escayga a passar sos ulls per sas desballestadas planas. En totas ellas hi trobará més veritat que

bellesa, més color que armonía, més fons que forma; en una paraula, la fotografia ha pres més peu en ellas que no la retórica.

Tal com es surt, gracias a la galaneria del ferm catalá y entusiasta director de LA ILUSTRACIÓ CATALANA En Francesch Matheu, que li ha cedit un lloch inmerescut y massa honrós en las planas de la mateixa.

F. P. B.

(1858)

LOS TROBADORS NOUS

Puig que la ocasió 'm du a tenir de parlar de la primera de las vigorosas alenadas que vida al nostre renaixement donaren, cal ocuparme avans de altres esforços que, com fochs follets més ó menys durables, lo senyalaren y sens dupte influhien en que aquella esclatés ab la forsa y sahò que a tots nos ha meravellat.

Ja en lo any 1833 En Carles Bonaventura Aribau ab lo intent de galejar al amo de la casa de comers hont ell trayallava ó havia treballat, se valgué del nostre idioma, escribinthi la oda que tots coneixem y que du per títol *A ma patria*. Mes a dir veritat allò fou una nota sola y quasi perduda en lo espay de la indiferencia que 'l nostre poble sentia llavors y ha sentit després durant molts y molts anys, envers tot lo que li era propi y 'l caracterisava als ulls dels estranys. Res t'è donchs d'extraordinari que passés desapercibuda per la generalitat, aquella obra que a no ser lo diccionari del bisbe d'Astorga hauria quedat en un oblit complet ab tot y la seua válua literaria.

No haguera tirat avant de segur lo conreu de la nostra llengua si més tart un jove de talent, no ja per complir ab un deute de cortesia, sinó obehint a un mou més digne y més noble com ho es l'amor a la patria, no hagués comensat a publicar de tant en tant en algun diari de Barcelona, poesias escrites en lo mateix idioma usat per Aribau en sa oda. Aquestes trobaren ja més lectors y deixaren a son pas més rastre que la obra del dependent de la casa Remissa de Lleyda. Son autor alentat ab la bona acullida que se li dispensava, se llansá al treball ab major entusiasme y, ab lo temps, arribá a contar ab prou original pera formar un volum. Compost aquest, era natural donarlo a la estampa, y de ferho 'n resultava l'acte primer y més notable dels comensos del nostre renaixement; empero era també 'l més difícil y 'l més exposat, tenint en compte l'esperit poch catalá d'aquella época y la probabilitat de que anava a perdre, qui ho intentés, quant esmersás en sa impressió. No deturaren aquests inconvenients al nostre poeta y 'l volum aparegué baix lo títol de *Lo Gayter de Llobregat*, pseudónim que usava son autor, qui no era altre que En Joaquim Rubió y Ors, avuy distingit catedràtic de Historia de la Universitat de Barcelona.

L'exemple de En Rubió y més encara una de sas poesias mogueren a escriure a un altre poeta, que prenent lo pseudónim de *La Nina de Port* publicá una bella y espontánea poesia, fingintse enamorada, no del *Gayter* (com aquest se va creure), sino del idioma ab que aqueix escribia y del esperit catalá que animava a sas composicions. Aixís almenys (si la memoria no 'ns traheix) nos ho havia dit alguna vegada la mateixa *Nina de Port* a qui tractarem personalment avans de que la perdessen las lletres catalanas arreballada per la mort, y que no era altre que l'autor de *Las llágrimas de la viudesa*, En Miquel Anton Martí, oncle de un de nostres més grans poetas, honra y gloria avuy dia del renaixement catalá, N' Adolf Blanch y Cortada, autor de *La veu de las ruinas*, *Lo castell feudal* y *Lo mal del amor*.

L'amistat d'En Martí ab lo distingit historyayre, també difunt, En Joan Cortada, va motivar que aquest fes pel seu cantó la seua part de catalanisme,

trahint *La Noya fugitiva* del autor italiá Grossi.

Y l'exemple y tracte de aquest mogueren ó almenys decantaren a que 's llansés pel mateix camí l'ardent y entusiasta N' Anton de Bofarull, que comensá a escriure, usant lo pseudónim de *Lo colejador de Moncada*, donantse a coneixe en las planas dels diaris de aquells temps.

Veuse aquí com aná extenentse poch a poch aquí a Barcelona l'entusiasme catalanesch, ab tot y las condicions desfavorables que l'enrotllavan, tals com la agitació política que en aquelles épocas tot ho somovia y las corrents unitarias y castellanas que despullavan al nostre poble de algunas de las pocas cosas que encara li quedavan de sa minvada herencia.

Lo conreu de las lletres catalanas seguit ab tanta constancia per En Rubió, es indisputable que fou lo que principalment va sostindre l'escalf entre 'ls pochos que s'hi dedicaren llavors, y d'aquest escalf es molt pobable que 'n sigués filla més endavant la publicació dels *Trobadors nous*, obra de la qual tractaré no per lo qu' es en sí, sino pels resultats que produhi en lo descuydat y quasi erm camp de la nostra literatura.

Al Gayter del Llobregat, donchs, la nostra renaixensa li t'è un gros deute de gratitut no sols per haver sigut lo primer que ab freqüencia conreá lo nostre idioma nadiu, si que també per haver seguit usantlo en sos treballs literaris fins en épocas en que 's trobá allunyat de Catalunya y en terra castellana. Molts, avuy dia que 'l nostre renaixement ja está ben arrelat, fan ben al revés ab tot y sas protestas de catalanisme!

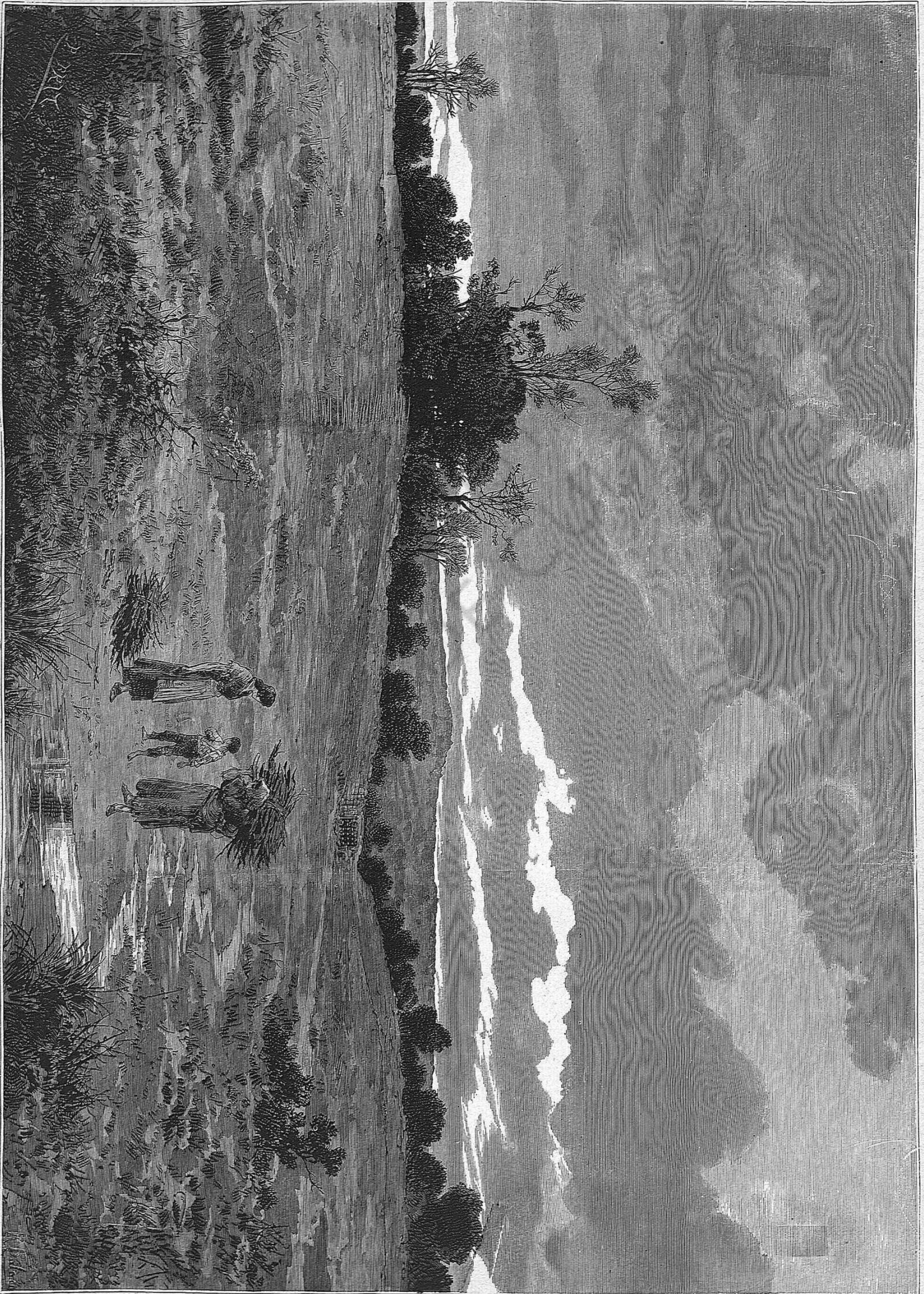
Dominant completament en aquella época lo castellá, la nostra llengua feya, podriam dir, la vida de las catacumbas. Los pochos iniciats en ella la conreavan ó vergonyosament, escondint sos noms ab un pseudónim (imitant en això al *Gayter del Llobregat*), ó 's guardavan sos treballs en sas carteras, llegintlos no més que a sos íntims. De aquí es que pel nostre poble en general la llengua catalana estampada venia a ser casi morta, y si alguna senyal pública de vida donava, encara li era danyina, puig aquesta se reduhía a romansos fastigosos, indecents ó trivials, a deuhenas de ventall ó a aucas de redolins.

Aixís s'explica com en temps de ma juvenesa, fos ignorada ó poch menys la existencia de las obras que acabem de citar. Fins lo mateix autor del *Gayter* era més conegut per son pseudónim, que per sas obras. Y lo mateix succehia ab la *Oda a la patria*, que no vaig coneixe fins que la trobí estampada en la col·lecció de los *Trobadors nous*, y en lo meu cas s'hi trobavan la major part dels joves d'aquell temps.

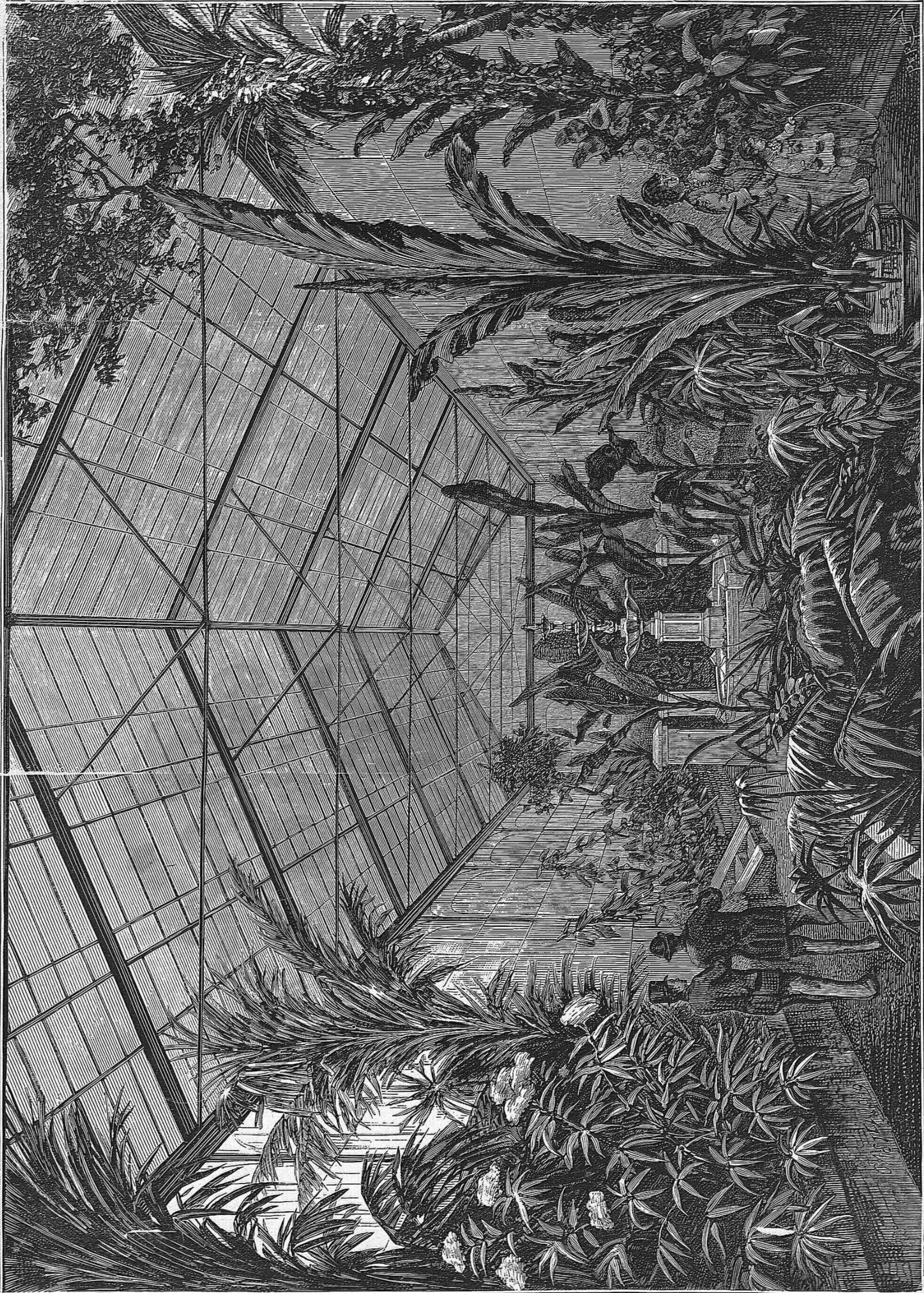
Precedí de uns quants mesos la publicació d'aquests, la de la primera poesia catalana d'En Víctor Balaguer, donada a llum en un diari de Barcelona y dedicada *A la Verge de Montserrat*. La vida política y agitada d'En Balaguer feu que sa composició, tot y ser escrita en catalá, tingués més llegidors y acceptació de lo acostumat y fos al mateix temps un bon prospecte per lo llibre d'En Bofarull (1) que vegé la llum coleccionat ab molt acert y baix un emblema poétich y catalanesch. Sa aparició va moure gran rebombori entre la gent de lletres y la joventut aficionada a llegir.

Recordo que un dia al eixir de l'aula ab mos companys y al ser a la Rambla de las flors va allargarnosne prospectes un noy que n'escampava a desdir. L'entusiasme que 's despertá en la nostra colla fou extraordinari, y dos ó tres de nosaltres, ab tot y tenir butxaca d'estudiant (parlo dels d'aquell temps, perque avuy casi tots la portan plena), anarem a fer assentar lo nostre nom en la llista de sus-

(1) A n'aquest entusiasta catalá y distingit escriptor li deu també la nostra literatura la primera novela de verdadera importancia escrita en lo nostre idioma en lo present segle, titulada: *La orfaneta de Menargues*.

LAS LLENYATERAS, PER BALACA

PARK DE BARCELONA — INTERIOR DEL INVERNACLE

cripció, esperant ab ansia la primera entrega que havia d' eixir poch dias després dels prospectes.

Lo editor era En Salvador Manero que tenia llavors sa botiga en la Rambla de Santa Mònica. ¡Si n' hi vaig fer de camins pera anar á buscar la primera entrega que may acabava de surtir! Al últim, una nit, després de molt anar y venir, al entrar en la botiga se 'm va aixamplar lo pit de goig. Damunt del taulell hi havia moltes pilas de entregues que 'l cor me digué al moment ser ellas del llibre que jo tant desitjava. En efecte, aixís que 'm va veure entrar, un dels dependents me n' allargá una. Pregunta ab afany, paguí mon ral, y després de fullejarla allí mateix, pagant tribut á ma jovenívola impaciencia, me n' aní depresset cap á casa meva pera saborejarla ab tot espay.

Confesso que la divisa ó emblema que en la portada havia estampat lo col·lector del aplech me deixá enamoradíssim; aquell escut de las barras cimejat per una estela mig amagada per un núvol que s' aclareix, y al damunt de aixó l' arpa simbolisant la poesia, formavan un conjunt molt agradable que parlava al cor y al enteniment, conjunt digne de la idea que enclohia 'l volum baix las aparensas de un senzill aplech de versos.

La dedicatoria que seguia á la portada era encara més significativa. Deya aixís:

Al temps passat. Una llágrima.
Al present. Un sospir.
Al esdevenidor. Una ullada.

Avuy que aquest esdevenidor comensa á ser present, es quan cobra més valer la obra de que tractem per la gran revolució que lográ realisar ella sola entre la gent de lletres y fins entre la classe baixa del poble.

Ab sa aparició comensá á desvaneixes lo dupte dels ilusos que creyan á la llenga catalana indigne de ser considerada y llegida al igual de las altrás nacions. Tant es aixís, que, ab l' entussiasme ab que fou rebuda, lo nombre de suscriptors arribá á contar-se per milers ab gran contentament del seu editor. ¡May més cap altra obra n' ha tingut tants!

Los diumenges (donchs solian eixir las entregues cada dissapte al vespre y eran molts los que las recullian l' endemá) á l' hora de passeig, era bastant comú veure aplechs de joves que, tot passejantse, escoltaván á un de sos companys, mentres llegia en veu un xich forta lo quadernet corresponent al dia aquell. Altres, que anavan sols, com estudiants endarrerits de llissons, las llegian per sí, ensepegant ab tothom, tanta era l' afició ab que devoravan sas planas. Jo fuy un de tants, y las primeras impressions de aqueix llibre las vaig rebre aixís.

Casualment llavors la hora y 'l lloch hont solia anar á passejar la gent d' aquell temps, no podían ser més apropiats á la lectura de versos. Tothom al eixir de missa de dotze feya camí dret á la muralla de mar (que ja no existeix) pera pendre 'l sol, y allí, á la vista de las onas platejadas pel astre del dia, respirant l' ayre sahonat de salabror y contemplant las blancas velas llatinas dels llahuts dels pescadors lliscant sobre 'l blau crestell del mar encalmosit, la poesia de la esmaginació creixia en bellesa y seducció y s' agermanava plahentment ab la poesia de la naturalesa.

En una d' aqueixas mig-diadas espléndidas fou quant per primera vegada va somoure dolsament mon cor la bella poesia del *Gayter* que du per títol: *La posta de sol*, y qu' está plena de sentiment. Tal volta hi contribuí lo contrast de lo que 's cantava en ella, ab la exuberancia de vida ab que 'l sol m' enmantellava, omplint l' espay de llum y d' alegría. No 'u sè; empero fos lo que fos, lo cert es que de llavors ençá sempre m' he recordat del títol y han deixat sas darreras estrofas, cada cop que las he llegidas, la més suau y melancónica emoció en mon cor fet á sufrir ja des de jove. Tant es

aixís, que fins ara que ja han passat tants anys, me sento mogut á transcriurelas aquí, segur de que 'ls meus llegidors me 'n sabrán grat. Diu, en ellas, lo poeta:

. hont son las fiores vermellas,
los núvols de colors, las alas matissadas,
los rius, cintas d' argent
que juntavan poch há los monts, las planas, l' ayre.

¡Oh! tot alló ha passat, com passarán sens dupte
los goigs graves y purs de la bellésa santa,
alba de un jorn sens fi,
com los núvols del cel, los arbres y las vilas
passan corrent davant del mariner que canta
sens mirarlas fugí.

Y aquells jorns ja s' han post, com se pondrán molts altres
y vogarém sobre ells, ja en calma, ja ab oratge,
fins á trobar la mort,

com marí que no sent, gronxantse en las onadas,
que cada una que mor escursa son viatge,
l' empeny envers lo port.

Fins á trobar la mort, occident de la vida,
crepúscul misteriós, per una part tot ombra,
per altra part tot llum:

alba d' un jorn etern per l' esprit llum divina,
nit fosca per lo cos, que com no es més que sombra,
se desvaneix com fum!

En lo mateix indret teñint l' ample cel damunt de ma testa y 'l mar inmens sota mos peus, despertá en mon cor lo viú sentiment de la patria. Lo net del últim conceller de N' Anton de Bofarull, poesia ingénua, pero catalana á tot serho. Mes no foren aquestas solas las composicions del volum que més impressió deixaren en mon esperit. La oda *A ma patria*, de Aribau, lo *Cant d' amors*, d' En Balaguer, l' *Aubatet*, de Guillem Forteza, lo *Xiprer*, de Aguiló, y altrás y altrás obriren rastre en mon cor y feren esclatar al davant dels ulls de ma exaltada fantasía un vast y gloriós espay, qual existencia no havia sospitat jo fins alashoras.

La publicació dels *Trobadors nous* durá alguns mesos. Tant temps de propaganda debia donar son fruyt y 'l doná l' any següent ab la restauració dels *Jochs florals* á la que va contribuir lo mateix Bofarull d' una manera assenyaladíssima. Encara qu' aquest literat no hagués fet altre llibre que 'l que 'ns ocupa, mereixeria sempre lloansa y agrañiment de tot cor verament catalá, perque es ben cert que als *Trobadors nous* se deu la restauració dels *Jochs florals* y la gloriosa renaixensa que avuy fa de Barcelona lo primer centre literari d' Espanya. Los *Trobadors* despertaren als poetas, los *Jochs* varen sostindre l' entussiasme d' aquests ab l' alicient dels premis y la gloria del triomf.

FRANCESCH PELAY BRIZ

LA CANSÓ DE LA MORT

Jo só la Reyna endolada
per lo Pecat engendrada,
per la Enveja duta al món;
per ceptre tinch una dalla,
per mantell una mortalla
y amplex mos dominis son.

No més mon nom ja esborrona;
sols de fum es ma corona
y no tinch esprit ni cors;
es lo Misteri ma empresa,
mon aliment la tristesa
y mas perlas son los plors.

Ningú 'm veu y per tot passo
y al home de sobte abrasso
quan més se condorm refiat;
só l' ombra que 'l llamp no esquinsa,
la sotregada qu' esvinsa
lo dols, lo bell, lo estimat.

Prou broda la vida hermosas
randas de llirs y de rosas
com si son brill fos etern;
mes per véurelas llensadas
m' emboyro entre las nevadas
dels primers dias d' ivern.

Los corchs que menjan la fusta
de socá antiga y robusta,
lo llop que empayta als remats,
los tirans qu' ardit batallan,
tots per mon compte treballan;
ab son sou serán pagats.

L' amor cóm obra poncellas
y uneix xamosas parellas
en mitj d' afalachs festius!
mes quan dolsa 'ls riu sa vida
cau á mas armas rendida,
que jo desparió 'ls rius.

De tot quant neix só Senyora
y á ma set abusadora
may lo temps sabrá apagar;
tota l' aygua del Diluvi
ni tot lo foch del Vesubi
no la poden assaciar.

Meu es lo món, son imperi
está baix mon captiveri,
lo qu' ell se guarneix més dols
á mon impuls va fonentse,
y entre l' oblit va perdentse,
que tot ho desfaiç en pols.

Bon pare, á ta hermosa filla
de tots los tresors pubilla,
d' ulls de foch y front de glas,
bé pots besarla ab tendresa,
que 'l jorn que sia ma presa
may més, may més la veurás!

¿Qué hi fa que 's veja guarnida
la fossa ab jardins vestida
y adornada ab mausoleus?
l' ambició, 'l goig, la hermosura,
tot dorm en sa sepultura,
pols y ossos son sos arreus.

Era una hermosa donzella
com l' esclat del Abril bella
y per mi son cor fou prés,
y al obrí ab afany sa llosa
de sa ossera esgarrafosa
fugí espantat son promés.

La joventut, la victoria,
la passió, 'l plaher, la gloria,
re 's salva de mon bras fort;
com més me fuig, més me crida,
que la vida per ser vida
ja es ministre de la Mort.

En mitj d' espessa fumera
dels sigles veig la carrera,
dels prínceps lo brill mesquí,
y en mos brassos s' aclaparan
tots los regnes que passaren
y tots los que han de vení.

Jo no só 'l llit hont descañsa
l' home quan al fi l' alcanza,
ni 'l terme de tot doló;
jo ni sé hónt va quan lo dexo;
de mí tan sols me conexo
que só 'l dol, la destrucció.

Quan lo Just agonejava
y sa Sanch als homes dava,
també jo poguí arrencar
sa part humana aquell dia,
y en sa terrible agonía
fins Ell me va respectar!

Mes ay! la Justicia santa
del Criador dels mons espanta
ma superbia y mon poder,
y un enemich m' atormenta
qu' ab sa alenada valenta
avassalla mon valer.

Es lo briu del que á alta meta
va volant com la sageta
menyspreant mos torments crudels,
l'afany del que ab ferma empresa
dels mars sosmet la grandesa
y regira mons y cels.

Del home la vera essencia,
la llum de sa alta existencia,
lo fort, lo gran esperit,
penyora de vida eterna,
espurna que al crexe' enlluherna,
ratjada del Infinit.

Sols ell me vens! jo voldria
cobrirlo en melancolia
y ab dubtes ferlo morir;
mes ell accepta ma guerra
y en mas ombres me soterra
y 's befa de mon sofrir.

Jo no temo al mar qu' udola,
ni al sol qu' en sos flams s' arbola,
ni dels cels l' immens girá';
tot, tot caurá á ma mirada,
fins jo y tot cauré assaciada,
y mon enemich viurá.

¡Oh esperit humá! en lo dia
que 'l temps acabe sa via,
tu trobarás ton ideal;
jo m' esfondraré perduda,
per sempre y sempre vensuda.....
y tu serás immortal!

JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS
Mestre en Gay Saber

MON PRIMER AMOR

AL ESTIMAT AMICH MEU, RICARDO MIR

I

Una tarde dels derrers dias de Juny, quan ja lo sol se perdía en l' horisont ensenyant tan sols sa cabellera encesa, al véure's ja per Orient la primera llanterna de las mils que penjan del sostre inmens que cobreix la terra, al comensar los aucells á atansarse vers son niu, ahont jauhen los menuts, quan ja las flors, á qui l' astre del jorn havia ab sos raigs fet cloure las fullas, demanavan la vesprada, precursora de la invisible pluja que las fá flayrosas apagant sa set, una locomotora arrossegava camí de Canet una dotzena de vagons que, tot rondinant y com criatura á qui cada demati va á cercar lo mestre pera portarla á estudi, se deixavan dur per aquella máquina, que, tot incensant al cel, mofantse de las planurias sense fi, de las altas montanyas y dels profonds barranchs, y aixafant ab son pes duas com platejadas serps d' acer, porta en breus moments al pagés á la ciutat y al senyor al poble. Prop de la estació lo maquinista reduhí la rapidés del tren; menys fort lo soroll de la máquina, va poderse sentir lo de las onas que 'l mar llensava sobre la bonica platja de Canet, aquella vila que té per fills homes valents que ab lo mateix tranquil semblant miran al huracá que á la mar serena, y quinas donas forman ab sas alegres y encisadoras fesomías lo més bonich de sos adornos.

Donava la locomotora los derrers bufechs, y jo desde la finestreta del vagó veyá ja en l' anden á la mare y á mas duas germanas que 'ns esperavan. Lo pare m' havia anat á buscar á Barcelona, ahont y tancat á tota pensió en un colégi, estudiava lo quart curs del batxillerat. Aquell dia, com cada any per la mateixa fetxa, jo deixava 'ls estudis pera anar á passar tres mesos ab la familia.

No cal dir los petons y abraçadas que 'm regalá la mare, puig pochos son los que no saben cóm s' expressa l' amor per un fill quan aquest ha estat

ausent, y torna havent obtingut dos *notables* y un *bueno* en los exámens. Després del derrer bes que aquella tarde rebí de la mare, va arribarme 'l torn de ferne á mas germanetas, abduas més petites que jo: ¡pobretas! ploriquejavan. Jo també anava á ferho, quan derrera mas germanas veig á la Esperanseta, una vehina molt bonica y que al mirarla 's torná tota roja. Era una nena d' uns catorze anys, d' ulls blaus com lo cel y de dauradas trenas; havia sigut ma companya de jochs abans de que la meva familia determinés enviarme á estudiar pera sabí; ab ella havia recorregut en las matinadas d' estiu l' arenosa platja entretenintnos en fer montanyas de sorra que 'l mar se cuydava de tornar á son lloch.

—Qué tal, Esperanseta? vaig dir tot allargantli la mà.

—Molt bé; y t..... y vosté?

—Ay, ay! per qué 'm tracta aixís? —

No contestá á ma pregunta, y jo anava á tornarla á fer, quan lo pare, que s' havia adelantat pera treure del tren l' equipatge y ferlo pujar á la tartaneta que 'ns esperava, va cridarnos. M' aní á despedir de la Esperanseta, però vaig veure que en la estació no hi havia ningú de la seva familia; volgué anar á rebrem y devia tornar ab nosaltres.

II

Lo següent dia al de la meva arribada á Canet, era Sant Pere, y pera tal festa los de la vila havian organiat una funció teatral en lo Casino. La Esperanseta hi surtia; feyan *Flor de un dia*, y ella estava encarregada del paper de Lola.

A las set y mitja del vespre ja 's trobavan reunidas en lo Café munió de familias esperant la hora de comensar la representació. Los que formavan part de la Junta del Casino anavan y venian tots atrafagats, treballant los que tenian feyna, y fent veure que 'n tenian los que no sabian qué fer. Lo president, en màniga de camisa, escapava espelmas perque entressin justas en los candeleros; lo secretari y 'l mossó clavavan las derreras puntas á l' alfombra, y 'l tresorer y 'l comptador arrengreravan las cadiras pels convidats. Per fi allá á tres quarts de vuyt un dels vocals baixá de la escala, que li aguantavan altres dos de la Junta, després de apagar lo misto ab que havia encés la última espelma, y las portas del saló s' obriren pera donar pas á las familias dels socis y demés invitats á la festa.

Al cap de mitja hora, lo pare, que s' havia encarregat de fer d' apuntador, se ficá en la *concha*, y als pochos moments s' aixecava 'l teló.

Tots ho varen fer molt bé, però més que 'ls altres la Esperanseta; en aquella escena ab en Diego ¡quina manera de plorar tothom! y després ¡quants aplausos!

Tocant mateix al escenari 'ns haviam colocat la colla dels Terribles, y cada vegada que la Esperanseta acabava una relació forta, vinga picar de mans.

Ella 'ns ho devia agrahir molt, perque las miradas més dolsas eran pera nosaltres, més ben dit, eran pera mi, y per cert que aixó fou causa de que en Peret, lo fill del forner, me fes mala cara. ¡Ves quina culpa hi tenia jo!

Acabada la representació va armarse ball. Jo, engrehit per las miradetas de la Esperansa, aní á demanarli 'l primer vals; en lo mateix moment en Peret guiat per una idea idéntica va acostarshi també: mes feu tart y jo tinguí 'l gust d' endúrmela pera voltejar, mentres ell nos seguia ab ulls cobdiciosos. Tothom nos mirava, y de per tot arreu ¡quina *pareja!* qu' están bé! feyan; jo n' estava tot ufanós, los més rojos colors tenyian la meva cara, y 'l naixement dels cabells, fos per la calor del ball, ó pel que fos, comensava á pendre un bany de suhor. Quan lo pianista va dir «prou vals,» al anar á tornar á la Esperanseta al seu lloch veig que en Peret s' hi esperava, sens dubte ab la intenció de comprométre-la pera la americana. Jo que sí, abans de dei-

xarla li demano 'l ball següent. No sé si va compondre 'l meu intent, perque tot baixet y quasi tocant ab sos llabis los meus cabells,—No n' hi ballaré cap,—va dirme. Y efectivament, carbassa á tots menys á mi que, á excepció dels rigodons y llancersos que no he entés may, los demés balls los ballarem junts.

A las duas del mati 'ns retiravam de la festa, y jo, en penyora d' home galan, ajudí á la Esperanseta á posarse 'ls abrichs, lo que portant á riure al pare,—Vaja, dónali 'l bras,—va dirme. Dit y fet, sortirem del ball bo y agafats com dos casadets de nou.

Ja prop de casa entablarem la següent conversa.
—Que vindrán á jugar demá á la tarde las sevas germanetas?

—No ho sé.

—Digui que las deixin venir, y vingui vosté també.

—Oh! es que á las tardes me fan estudiar.

—Donchs vinguin al demati.—

Y al arribar á n' aquest punt lo nostre coloqui, nosaltres arribarem á casa. Nos despedirem de las vehinas, y mentres que la Esperanseta y sa mare tancavan la porta, lo pare obria la de casa. Jo me n' aní cap al quarto, vaig despullarme, me senyo, me fico al llit, y m' adormo al comensar lo segon Pare nostre.

Després d' haver ballat tant ¿quí no somia?

Jo vaig tenir un somni extrany; me figurava ser al colégi y per condeixibles tenia tots los meus companys de Canet.

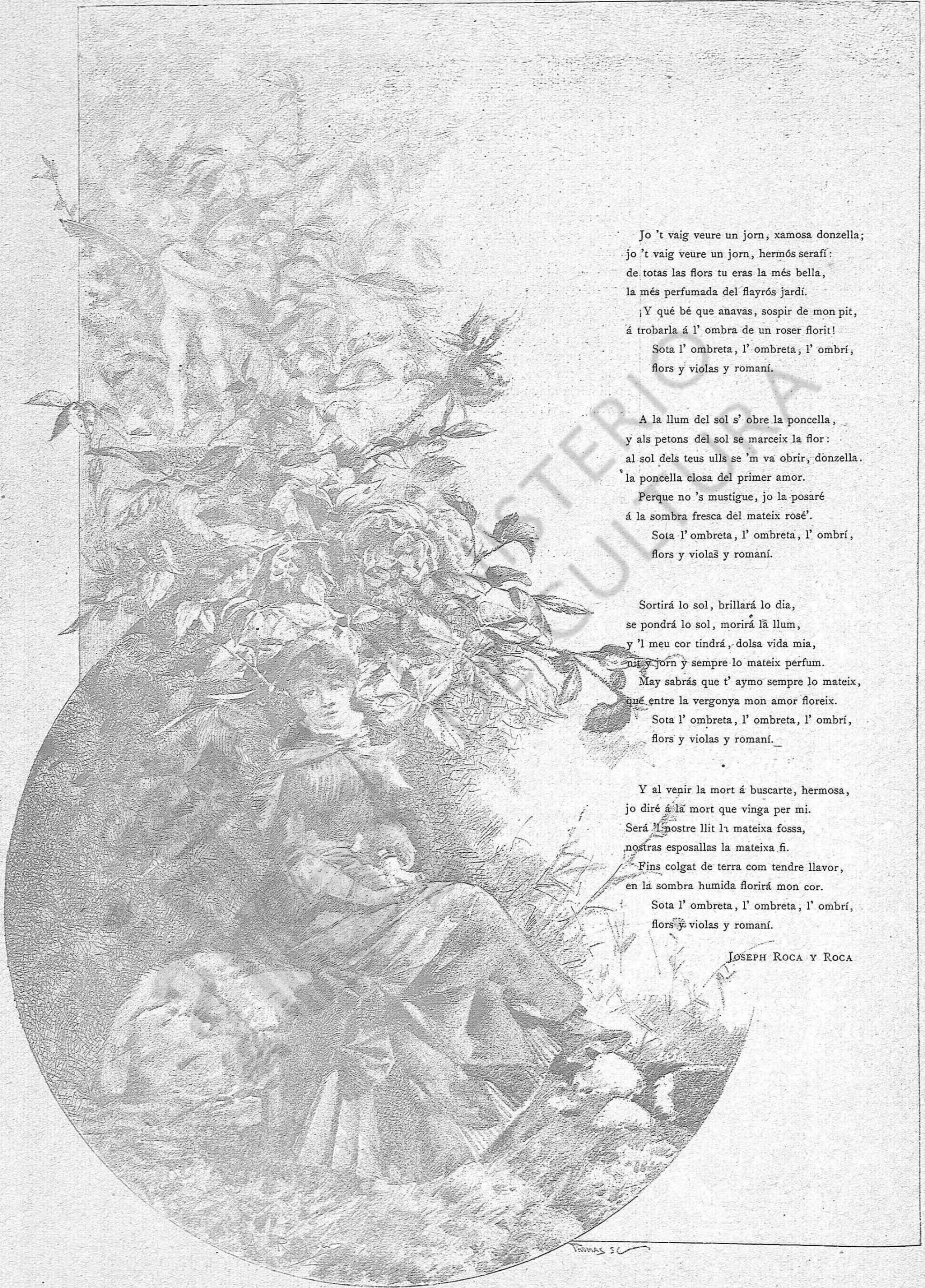
La Esperanseta feya de mestre; portava una bata fins als peus, la palmeta á la mà y ulleras; en un recó de la classe hi havia en Peret agenollat y fent una raresa, y jo desde 'l banch me 'n mofava: lo senyor mestre advertit per un company espieta se m' acostá, mes en lloch de castigarme 'm feu un petó á cada galta.

III

L' endemá al demati ab mas duas germanetas vaig anar al costat de casa. La senyora 'ns rebé com sempre ab molt bona cara, y després d' haver fet una festeta á cada una de mas germanas nos enviá al menjador, ahont, asseguda vora la finestra, la Esperanseta feya ganxet. Nos coloquem aprop seu, y comensa 'l diálech més enujós que he sentit en ma vida: si aquesta mostra té tants punts; si lo altre s' ha de comensar ab cadeneta; si 'l cotó s' havia de deixar fluix perque 'l punt de bossa fes més efecte, es á dir una costura. La vehineta degué coneixer lo poch á gust que jo 'm trobava, puig mudá de conversa; mes la nova fou tant mal sostinguda que morí al treure las dents.

Llavors la Esperanseta ab pretext d' anar á cercar un ganxet nou, s' aixecá y 's dirigí á son quarto, mes abans d' arribar á la porta 's girá y 'm feu senyal de que la seguís; deixo, sens dírlashi un mot, á mas germanas, que semblavan totas enfeynadas, y 'm fico á la cambra de la Esperanseta; un cop dintre, aquesta tancá la porta y 'ns quedarem l' un devant de l' altre, muts y cambiant las miradas, ella tota roja y com indecisa; jo ab un tremolor á las camas, més fort que si 'm trobés á exámens. No sabia qué dir; la encesa mirada d' aquella criatura 'm feya por, y 'm semblava que pel forat del pany algú 'ns guaytava; sobre la capsalera del llitet de monja hi havia la estampá d' una Verge, y no sé per qué veyá sos ulls dirigits als meus; estavam tots quiets, y no obstant jo sentia á las orelles un espantós estrépit com lo produhit pel vent huracanat. Jo anava á sortir del quarto sols pera fugir de la vista d' un angelet, puig tal per lo bonica semblava la Esperanseta, quan se m' acostá conmoguda, clouhent los ulls, abaixant lo cap, y estrenyent febrosencament ab las manetas son blanch devantal, me digué:—Voldria cabell de vosté.—

Jo 'm quedí glassat; desitjava respondre y no

Jo 't vaig veure un jorn, xamosa donzella;
jo 't vaig veure un jorn, hermós serafí:
de totas las flors tu eras la més bella,
la més perfumada del flayrós jardí.

¡Y qué bé que anavas, sospir de mon pit,
á trobarla á l' ombra de un roser florit!

Sota l' ombreta, l' ombreta, l' ombri,
flors y violas y romani.

A la llum del sol s' obre la poncella,
y als petons del sol se marceix la flor:
al sol dels teus ulls se 'm va obrir, donzella.
la poncella closa del primer amor.

Perque no 's mustigue, jo la posaré
á la sombra fresca del mateix rosé'.

Sota l' ombreta, l' ombreta, l' ombri,
flors y violas y romani.

Sortirá lo sol, brillará lo dia,
se pondrá lo sol, morirá la llum,
y 'l meu cor tindrà, dolsa vida mia,
nit y jorn y sempre lo mateix perfum.

May sabrás que t' aymo sempre lo mateix,
qué entre la vergonya mon amor floreix.

Sota l' ombreta, l' ombreta, l' ombri,
flors y violas y romani.

Y al venir la mort á buscarte, hermosa,
jo diré á la mort que vinga per mi.
Será 'l nostre llit la mateixa fossa,
nostras esposallas la mateixa fi.

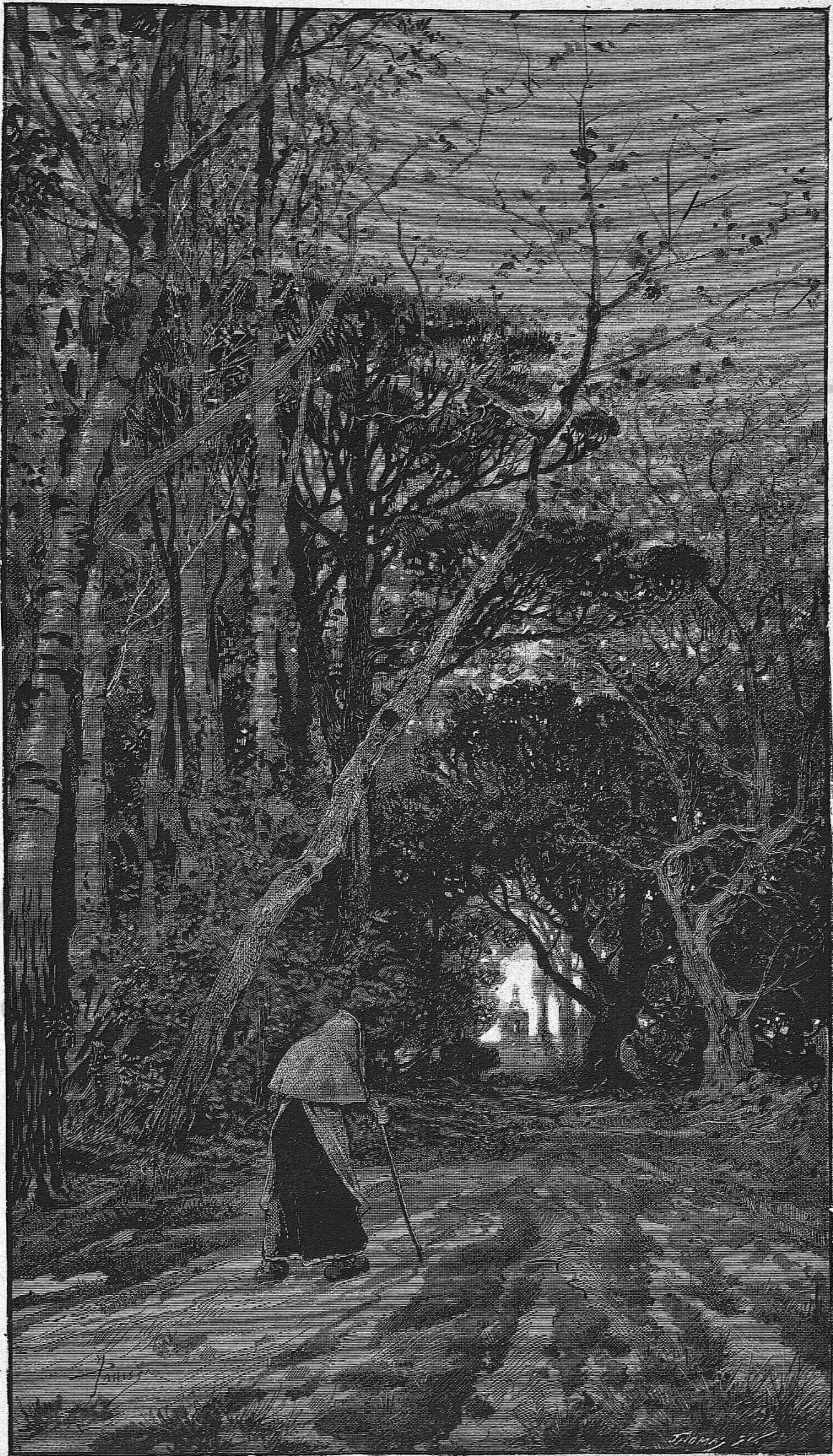
Fins colgat de terra com tendre llavor,
en la sombra humida florirá mon cor.

Sota l' ombreta, l' ombreta, l' ombri,
flors y violas y romani.

JOSEPH ROCA Y ROCA

SOTA L' OMBRETA

PER A. RIQUER

A SEXANTA ANYS

PER J. PAISSA

podia; volia, no sé si acostarmhi ó separarmen més; semblava que 'ls peus haguessen criat arrels en aquell lloch. Sens saber lo que feya vaig desferme 'l pentinat, y agafant plegats uns quants cabells, los hi presentí pera que 'n fes la sega. Aixís que ab sas estisoretas de plata va haverlos tallat, vaig com despertar d' un mal somni, y llensantme á la porta del quarto la obro, passo pel menjador, surto al carrer y 'm fico á casa tot acalorat y presa d' una emoció inexplicable. May m' havia succehit; lo pit me feya mal, los ulls sé m' enterbolian y en las camas hi sentia una flaquesa gran. Diguí á la mare que mas germanas s' havian quedat fent ganxet, y cosa extranya, vaig agafar un llibre pera estudiar. Ca! á cada fulla hi veyá uns ulls que 'm guaytavan fixos. Deixí 'l llibre y sortí al terrat; l' ayre de marina 'm feu molt bé: lo cap aná desenterbolintsem, y comensí á poder coordinar ideas. «Si va ballar tant ab tu, si va dir que anessís á casa seva, si t' ha demanat cabells, pensava jo, es que t' estima; com qu' ella es bonica, t' agrada y es molt bona noya, es just que tu també la estimis; y si ella t' estima y tu la estimas, es que sou promesos.» Y aqueixa darre- ra paraula, resultat de tres conseqüencias, se 'm clavá al cervell. Promesos! Al pensarhi 'm venia la rialla á la boca; jo n' estava tot cofoy. Promesos! vet aquí un mot ben serió y que á mi m' feya riure.

A las dotze la mare m' enviá á cercar mas germanas; no sé per qué, mes vaig entrar á casa la Esperanseta com en país conquistat: las tres donetas estavan encara assentadas prop la finestreta bo y treballant.

Al arribar jo, la Esperansa mudá de color y sa cara 's cobrí d' una serietat esgarrifosa; sos ulls abans tan animats havian perdut llur brill y, tots tristos, s' apartavan de la feyna. Qui sab, vaig pensar jo; potser está trista perque no li he demanat cabells dels seus. Y, com home decidit á sapiguer aviat á qué aténirse, m' hi acostó y á cau d' orella li diguí:—Voldria parlar ab vosté.—Un raig del sol d' Abril, quan entra per lo finestró acabat d' obrir, no ilumina millor una cambra, de lo que mas paraulas la seva cara. S' aixeca, y seguits per las ignocentas miradas de mas duas germanas, nos ficárem en aquell quartet que tanta por m' havia fet. No 'n tancárem la porta, y un cop dintre, usant jo de la mateixa fórmula seva:

—Voldria cabells de vosté, — vaig dirli.

La dolenta! que 's creuhen que tinguí de tallar- loshi? Ca! encara no havia jo parlat, que ella, obrint un calaixet de la tauleta de nit, ne tregué una trena petita, teixida delicadament, que passá de sas mans, que un pàlit color de rosa tenia pintadas, á las mevas, que la modestia 'm priva de descriure.

IV

Passaren dias, y desde 'l en que succehíren las escenas que tan pobrement quedan narradas, no n' hi 'hagué cap en que, darrera la finestra, deixés de veure cada dematí lo perfil de la Esperanseta.

Ab vuyt rals que 'l dia del meu Sant va regalarme lo pare, jo havia comprat un medalló de color de plata, que fou destinat pera vivenda dels cabells de la meva promesa.

Un dijous á la tarde, després d' haver estudiat la lliçó imposada com á tasca, m' estava á la porta de casa jugant á balas ab dos companys, quan veyem venir per l' extrem del carrer á n' en Peret tot mudat y ab un paper á la mà; la nostra presencia degué contrariarlo, mes fent com qui no hi veu ens passá pel davant sens dirnos paraula, y acostantse á la finestra oberta, detrás de la qual treballava la Esperanseta, hi tirá lo paper que haviam vist en sas mans, y 's quedá plantat, fixos los ulls en nosaltres, com esperant una provocació. Desoapte sortí ella á la finestra, y fent del paper aquell cent micas y bocins los doná al vent, que sens dubte 'ls portá á mar, y se 'n torná ab lo ganxet.

Los meus companys que havian presenciat tota la escena esclataren á riure, y ell picat de l' honra se 'ns acostá trayent foch pels caixals.

—De qué riheu?

—Ela! Ela!

—Qué 't vols jugar que á tu tampoch te la admetria.

—Oh! á mi ja ho sé, digué un dels companys, però á n' aquest si

—A qui?

—A n' aquest, feren tots dos senyalantme.

—Apa, provemho, ja ho veurém.

—Ja está dit, — vaig cridar jo no podent sofrir més las sevas impertinencias.

Y, entrant tots plegats á casa, trech de la llibreria la retórica, ne copio uns versos, los firmo, y sortim altra volta 'ls quatre al carrer: agafó 'ls versos, los doblego, y llensats en l' ayre passaren per la finestra anant á caure á la falda de la Esperanseta, quina hermosa fesomia 's torná tota groga al regoneixer en mi l' autor de tal atreviment.

No per ser jo qui 'ls enviava tingueren los meus versos més sort que la carta de 'n Peret; trencadas llurs paraulas y descomposadas las sílabas, anaren á juntarse ab los trossos de paper que havian quedat ressagats dels que formaren part de la primera epístola amatoria.

Un cop de mall no m' haguera fet més mal que aquell desdeny. Y en Peret se n' aná tot mofantsen y dihent: ¿Qué 't pensavas? ¿Ho veus!

Vaig treurem de la butxaca 'l medalló, y tirantlo per terra l' esclafí posantli 'l peu á sobre: després y dirigintme á la finestra, ahont, com dins d' un march, se veyá la Esperanseta:—Renyits—li diguí, y d' una puntada de peu vaig enviar lo medalló á reunirse ab los malaventurats restos de las presumtuosas cartas.

V

Vingué 'l mes de Setembre, y ab ell munió de forasters pera assistir á las festas de la Mare de Deu.

Cada tarde á la estació 's reunia la flor y nata de la vila, y després de la arribada del tren era costum passejar per la platja, fins que la lluna platejant las ayguas donava la senyal d' anarsen á sopar. Tant en la estació com vora la mar, no 's passá un dia sens que hi vegés á la Esperanseta, trista sempre y perdent los vius colors que possehia abans; mes may vaig dirli una paraula. Sos daurats cabells coronant son front pàlit donavan un tó groguench á tota sa cara: un tel vidriós anava cada dia fent major presa en sos ulls blaus, per quin dessota 's veyá una ralla fosca: sas dents se viciaren en un seguit petament: l' abans acompassat y deliciós vayvé de son pit se convertí en una palpitació seguida, y fins semblava que sos peus menuts no poguessin sostenir son cos, tirat endevant y gronxantse continuament.

Estava malalta: desde la tarde en que tingué lloch lo nostre rompiment no havia fet res més de bo. Sa mare s' inquietava per sa salut, y á casa 'n parlavan més de quatre vegadas, comentariant de moltes menas la falta de colors de la vehineta. Jo escoltava sempre ab gran interés quantas conversas tenian relació ab la Esperansa, y cada cop que sentia que la planyian, experimentava certa cosa com si fos un remordiment, puig me creya la causa del seu patir.

Lo dia de la Mare de Deu no la deixaren sortir de casa, y las mevas germanetas anaren á ferli companyia. Ab no sé quin pretext, vaig excusarme d' anar á cercarlas; me feya por tenir que trobarme al seu davant; me semblava que m' haguera renyat, y per més pensaments que se m' acudian, no trobava resposta pera dirli; me creya que sos ulls, aquells que un jorn varen espantarme tant quan tancats en son quarto me va demanar cabell, m' haurian llen- sat raigs de foch que 'm cremessin més que las bra-

sas. ¡Pobres ulls! quán lluny estavan de tenir aquella claretat y blavor tan hermosas que lluhian pocas setmanas abans.

VI

Lo dia del Vot de Vila, á Canet se celebra gran festassa, sent la funció d' iglesia una de las parts principals.

Tan bon punt va clarejar la aubada, á la Misericordia no s' entenian de feyna: los escolanets anavan y venian mudant l' oli de las llantias; lo sagristá treya lo blanch d' Espanya dels candelabros de plata del altar major; la majordona del senyor Rector y la minyona del Hostal vinga escombrar tota la iglesia, y 'l xaval del campaner repica que repicarás.

Eran las nou quan surtrem de casa pera assistir á l' ofici. Lo pare anava tot mudat; duya sombrero de copa y guants: la mare també havia tret á lluhir son vestit de seda negra y la mantellina de blonda, y, entortolligats en lo bras dret, portava 'ls rosaris d' or que va regalarli la avia quan se casá. Mas germanetas duyan uns vestidets de satí blau, golilla de punt y sombrero de palla formant payola. Jo anava de pontifical; duya 'l traje de gala del colegi ab las initials del mateix á la gorra; corbata y guants blanchs, y un bastó ab un cap de gos.

Quan tota aquesta comitiva, las germanetas devant, y darrera los personatjes importants, arribá al passeig de la Misericordia, ens sentrem cridar. Me giro y veig á la Esperanseta, que, ab sa mare, feya camí cap al mateix lloch que nosaltres. Nos aturárem pera esperarlas, y, quan de cinch qu' eram pujárem á set, va cambiarse l' ordre de la professó. Los ganfarons foren los que havian sigut, es dir, las mevas germanetas varen continuar anant davant: seguíam la Esperanseta y jo de costat, y la mare d' aquella s' instalá en lo meu lloch d' abans.

Emprenguerem la marxa, y mentres que las personas d' edat y las més jovènetas s' engolfavan en grans conversacions, jo no sabia qué dir á ma companya, y un bon tros de camí restárem muts llensantnos de quan en quan miradas de rehull.

Ja prop de la iglesia, vaig determinar-me á entaular conversa.

—¿Cóm se troba, Esperanseta?

—Bé.

—M' han dit que no está gayre bona.

—Sí.

—¿Qué li fa mal?

—Res.

Lo derrer monosílab fou la última paraula que 'ns diguerem.

Varem entrar en la iglesia. L' hermós santuari estava quasi ple, y ab prou feyna poguerem arribar á unas cadiras que 'ns guardava la minyona. La Esperanseta y sa mare se n' anaren á seure en un banch bastant lluny de nosaltres.

Comensá l' ofici que era ab música. Munió de flors y un sens fi de llums cobrian l' altar major de preciosa forma gótica. Del centro de cada arcada ne penjavan ricas aranyas sostenint guarnits y groixuts ciris de cera groga, y en la nau del temple s' hi veyan, com copiosos borrallons de neu, contrastar ab lo fosch color dels murs las blancas caputxas y mantellinas de blonda de las joves de la vila.

La Mare de Deu, engalanada ab joyas de gran preu y brodadas vestiduras, apareixia com en mitx del cel voltada pels núvols que formava lo fum del incens cremant dins dos daurats incensers que sostenian altres tants escolanets vestits de gran gala, sotana nova y roquet planxat.

La Esperanseta va posarse més mala; lo dilluns següent al dia del Vot de Vila no 's pogué llevar, y sa mare enviá á cercar lo senyor metje qui, al veure á la malalta, va posar cara seria. Receptá, digué que tornaria á la tarde y se n' aná encarregant silenci.

Quan al vespre feu sa segona visita, la Esperanseta estava pitjor: tenia molta febre y havia estat delirant tota la tarde, vista quina gravetat lo senyor metje recomanà li administrassin los Sagraments.

Eran las vuyt y estavam sopant, quan nos vingueren á avisar; lo pare 'm va fer vestir y 'ns ne anarem á la Iglesia; ja hi havia molts dels meus companys y entre ells en Peret. Nos donaren una atxa, y formant duas rengleras comensarem á illuminar lo lloch per hont debía passar lo Santíssim. Al arribar á casa la Esperanseta, nos aturarem á la porta posantnos de genolls. Parats los acompanyants, devant l' un de l' altre, no 'ns atreviam á obrir la boca; mes los ulls de tots demostravan lo sentiment que omplia nostres cors; á lo mateix Peret li queyan las llágrimas: en aquell instant, perdent l' odi que li tenia, me va fer pena. M' havia tingut enveja perque era més benivolgut que ell per la Esperanseta, y qui sab si hagués sigut al revés, si en lloch de ser jo l' afortunat hagués estat ell, si s' hauria portat millor del que jo vaig ferho.

Lo sò trist de la campaneta 'ns anuncià la terminació del derrer acte religiós.

La nit era fosca, y lo fum de las atxas, ab que iluminavam lo carrer al acompanyar á la iglesia al Senyor, pujava als núvols com volent encara ennegrirlos més.

Al tornar á casa no hi trobarem á la mare; era prop la malalta. Las mevas germanetas dormian, y á mi 'l pare 'm va fer anar al llit. Jo no ho volia: m' haguera estimat més esperar-me llevat ja que no 'm deixavan anar á veure la Esperanseta. Malgrat los meus prechs deguí obehir, mes no vaig tancar los ulls. Tenia por y 'm semblava veure llumenetas per tot arreu, y si, cercant fosc, clouhia 'ls ulls, llavors la imatge de la que agonisava se m' apareixia enfadada y mirantme ab ira. No hi valia 'l taparme de cap; sempre veyia al devant meu aquella cara que m' amenassava. Vaig resar, y 'l reso 'm calmá, mes al comensar una Salve, al dir « Esperansa nostra, » altra volta se m' aparegué la mateixa visió, no ja irritada y esporuguintme, sinó riallera, desfetas las dauradas trenas y mirant ab carinyo un objecte que portava á la mà; eran los meus cabells.

En aquell moment la mare va entrar al quarto.

— ¿Dorms? va dirme.

— No, senyora; y la Esperanseta, ¿qué fa?

— ¡Pobreta!

— ¿Qué hi há?

— Es morta..... —

VII

La tarde del endemà semblava ser una de las del més d' abril: lo cel clar y net fins del més petit núvol se guaytava en lo mar, únich mirall prou gran per véureshi retratat; los aucellets volavan alegres per tot arreu, pujant enlayre, sens por de que 'ls ceguessen los raigs massa forts del sol; las aus marinas s' acostavan á la platja, haventhi d' atrevidas que arribaren á ensorrar sas cametas dins la arena y que, al tornar á agafar lo vol, debian tot fregant las onas deixarhi lo gra de sorra que s' havian emportat de terra y que anava á pendre lloch en lo fons del mar.

Era una tarde de las més alegres, mes á Canet ningú n' estava: si á las portas de las casas veyau qualsevulga persona, no era lo goig lo sentiment que la dominava. Tothom estava trist, tots ploravan la mort d' un angelet, un dels més hermosos que deuen rodejar lo trono de Deu. ¡Pobre Esperanseta! Vestida de blanch, tal com lo dia de sa primera comunió, voltant son cap una corona de bonicas rosas sens olor, adorno de flor sens vida, estava ficada dins un bahul blanch guarnit de plata del que penjavan duas cintas de muaré, jayent sobre una taula coberta de fullas y desfets de flors. Á sos peus un gerro sostenia un preciós pomell, y sobre

de son cap, ple de rissos de daurat color, la Verge ab ulls carinyosos vetllava son somni etern. Al voltant de la taula y per iluminar la cambra cremavan quatre ciris colocats simétricamente. Per un finestró obert lo sol entrava, anant á deixar sobre 'l cos de la morta una ralla de claror, per la que 's pasjava una òruga escapada del cálzer d' una flor.

Ja á mitja tarde s' omplí de gent la casa hont, un jorn abans, vivia la Esperanseta, qual bahul taparen tancant ab duas baldas la part de sobre. Quatre amigas d' ella foren las encarregadas de conduhir lo cadavre; mas duas germanetas, vestidas de blanch y ab un vel que penjant del cap las embolicava totas, debian aguantar las cintas que del bahul penjavan.

Quan tothom estigué ja reunit, arribá lo senyor Rector ab capa y creu: llavors sortí al carrer la comitiva. Per tot arreu sols se sentian planys: pels balcones y finestras no 's veyan més que caras tristas mulladas pel plor.

La comitiva silenciosa anava fent via cap al cementiri.

Lo sol nos seguia sempre llensant sos raigs sobre la caixa, y, com creyentse que ab son calor podria encara donar vida á la Esperanseta, li enviava una pluja d' or.

Una papallona veyent junts llum y flors aná á posarse sobre 'l bahul; y una ventadeta, la darrera que 'l mar enviá á la Esperanseta, cobrí de fullas la papallona.

Arribarem al cementiri.

L' enterrador obrí 'l ninxo, hont un altre bahul semblava esperar companyia. Pare y filla 's reuniren.

Al anar á colocar la lápida, sortí del ninxo la papallona que las flors havian cobert y que al trobarse lliure fugí d' un lloch hont tan malament esqueya sa presencia. Al agafar lo vol, al lluhir altra vegada sas aletas de brillants colors, semblava ser la Esperanseta que, com no trobant per ella prou hermosa la terra, se n' hagués anat al cel.

ENRICH DE FUENTES

JOGUINAS MÍSTICAS

Á MON SR. PARE D. JOSEPH CALONJE

Mentres pel puig los aucells refilevan
de sol á posta dols cántich novell,
dintre la llar d' un fuster ressonavan
l' aixà, la serra y 'ls colps de martell.

Sant Joseph, l' amo, pel banch riboteja,
giran per terra cargols d' encenalls;
y 'l bon Jesús sentadet joguineja
tot enrotllantlos per entre 'ls boscalls.

Sa mare hermosa, la verge Maria,
que se 'l contempla mentres va cusint,
sas joguinetas entendre voldria;
¡pensa dolida son cor va acandint!

Lo bon fillet alsa 'l cap y la mira,
Ella encisada li parla ab lo cor,
las llagrimetas li cauhen.... sospira
tement ja l' hora de perdre 'l tresor.

Ell li somriu ab sas frescas galtetes
com las poncellas-del auba jolius;
— Bon Jesuset, feume otras joguinetas,
qu' eixas me donan l' amargor á rius.—

Deixa 'l fuster lo ribot, pren la serra,
un tronch d' alzina ja va serrajant;
mentres treballa li cauhen per terra
duas fustetas qu' ensems pren l' Infant.

Ja las encreuha.... li dona abressadas,
y ab infantívol amor mil petons;
ja sas manetas ovira clavadas
en creu penosa de grossos tascons.

Tira sobre ella pols y serraduras
que hi devallavan com pluja suau;
¡tan petit y en la font d' amarguras
per bé del home vos enmirallau!

Demunt la falda sa Mare l' assenta,
y tot gronxantlo com ángel del cel
li diu cosetas que l' amor inventa
de dolsor plenas molt més que la me!

— Bon Jesuset, vostra creu per mi sia,
al menys las penas ab Vos partiré;
no, no; clavémela al cor nit y dia,
que jo en lloch vostre pel mon moriré.

— No, no, Mareta; per mi las espinas,
per mí las penas, creu y dura mort;
ellas serán las cadenas divinas
que guiarán mas ovellas al port.

JOSEPH CALONJE E.

REFRANS CATALANS

QUI NO 'T CONEGUI QUE 'T COMPRI

En la colecció de Fra Magí Ferrer, lo mateix que en otras colleccions, s' hi troba ab aquest equivalent castellá:

— Quien no te conoce
te compre,

y ab aquestas petitas variants:

— Quien no te conoce
que te compre,
— Quien no te conoce
ese te compre.

Aquest refrá té, segons lo poble, lo següent origen (1):

Anava un pobre home á fira á vendre un ruch, y 'l menava ab tant descuyt, sense girarse endarrera, tenintlo pel ronsal, que un parell d' estudiants que 'l veieren concebiren l' idea de robarli, sense que ell ho conegués.

Lo pensament, com se veu, era atrevit. Lo posaren en planta, y un dels dos escometé al home del ruch, li doná 'l bon dia y trabaren conversa, perque, segons l' estudiant, ell també anava á fira, y tenia un gran plaer de trobar companyia.

Entretant lo segon estudiant se posava al costat del ruch, li treya las morrallas, y se las posava ell ab tanta lleugeresa y primor que 'l bon home no s' adoná de rés.

Lo qui havia donat conversa al pagés tingué escusa pera separarse del seu company de camí, promentli que ja l' atraparia; retrocedí y s' ampará del burro que al véures desfet s' havia posat á espellincar alguns brins d' herba dels margens del camí.

Entretant lo bon pagés anava caminant y tirant del ronsal semblantli que 'l ruch anava sufrint distraccions molt sovint; de sopte, ni á crits ni á estirgassadas pogué treurel del camí, y al girarse pera donarnhi algun grá, ¡quina no fou sa sorpresa veient que lo que menava era un estudiant....

— Jesús, Maria, Joseph!....

— Germá, li digué l' estudiant agenollantse, com padiuos de ma sort y pregueu á Deu per mí. Set anys ha que per cástich de mos pecats Nostre Senyor me condempná á ésser burro, á fi de punirme en aquest mon y guanyar la salvació eterna.

Avuy compleixen, dia per dia y hora per hora, 'ls set anys de ma penitencia: vos demano perdó per

(1) Rondalla recullida á Sant Feliu de Codinas.

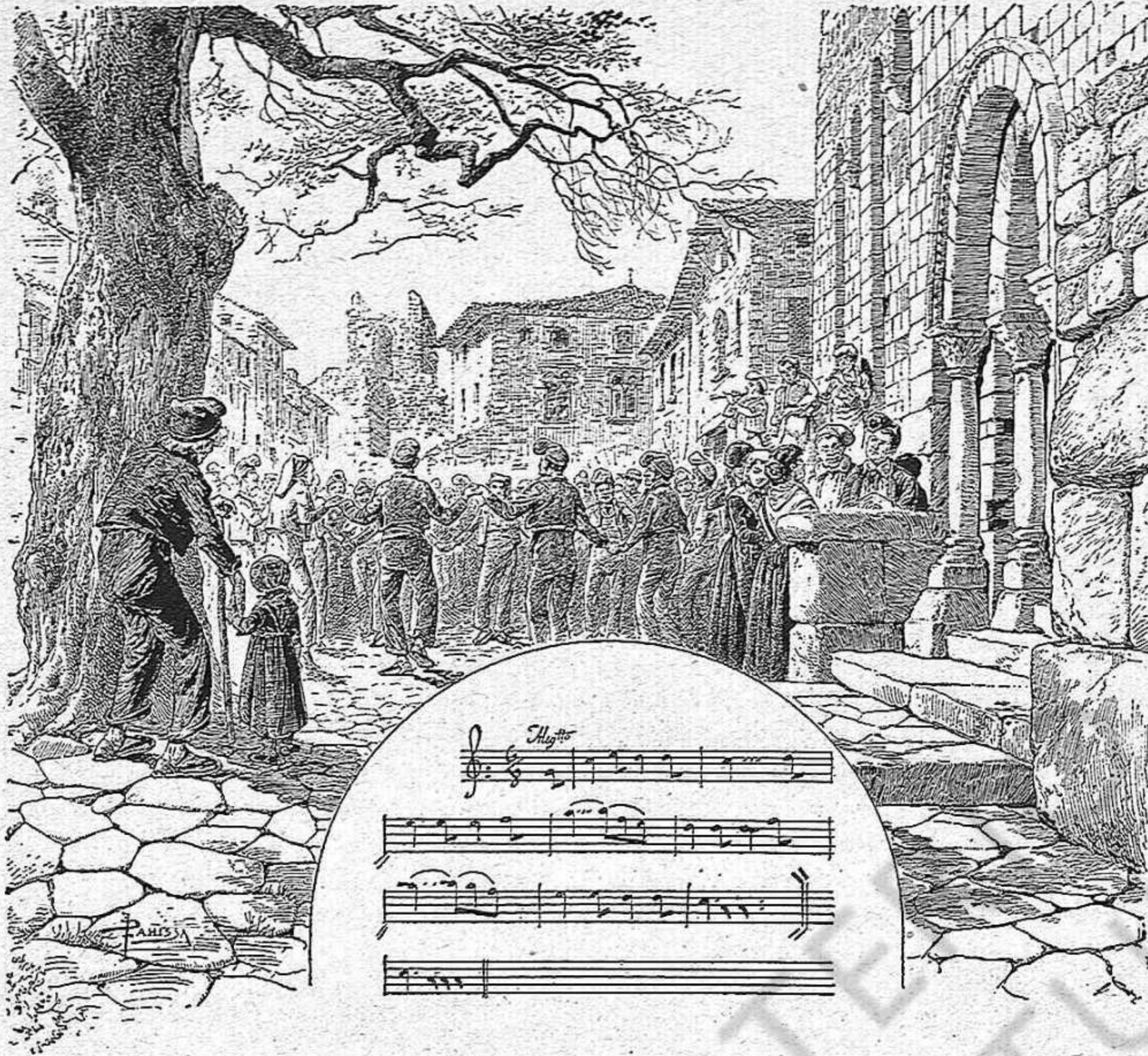
tot lo que 'us he pogut fet sofrir servintvos, y 'us prech que 'm dongueu comiat per anar á servir á Deu en lo fons d' un claustre.....—

Lo bon home anava comprenent, en mitj de sa sorpresa, tota la trascendencia de lo que estava veient; aixís es que, després d' alguns moments de silenci plens d' angunia per una part y altra, replicá:

—¡Bon Deu y Senyor! ¡Jesús! ¡Quí ho havia de dir, lo meu ruch! Alseuvos ja, infelís pecador (l' estudiant s' havia postrat als peus del seu fingit amo), y perdoneume vos los molts mals ratos que 'us dech haver fet passar. ¿Qué voliau que fes? Jo pensava tenir un ruch, y tenia... ¡Ave Maria puríssima! ¡Aneu en nom de Deu!—

L' estudiant no s' ho feu dir dos cops; se llevá las morrallas, y després de mil acataments y senyals de sumissió y respecte se 'n torná pel mateix camí que havia vingut, deixant al pobre pagés aturadit, espasmat, sense saber qué fer, ab lo ronsal á la má dreta y las morrallas á la esquerra.

A la fi, 's decidí arribarse á la fira y comprar un altre ruch; ell que ja contava fer un bon negoci venent lo seu y adquirintne un altre, ara 's veyá atrapat, ab la obligació de deixar córrer lo preu que li havia costat de compra lo... pobre estudiant: ¿Y no podria ésser que al comprar un altre ruch, comprés algun altre desventurat penitent? «¿Quí sab?» mormolava; y aquell dupte l' omplia de neguit, molt més que la pérdua que acabava de sofrir.

LA SARDANA, COMPOSICIÓ DE PAHISSA

(Grabat extret de la HISTORIA DEL AMPURDAN per D. José Pella y Forgas.)

Ab aquestas y otras cavilacions arribá á fira. Després d' alguns moments de repós se decidí á anar á firarse de ruch, si 'n trobava algun que li fes pesa. Tot anant inspeccionant lo bestiar, quedá parat, contemplant un burro que, entremitj dels altres, estava esperant que algú li posés dita.

Era lo mateix estudiant, es á dir, lo mateix burro que 's convertí pel camí en estudiant, ó mellor, lo mateix estudiant que tal vegada, á causa de sos pecats, havia tornat á convertirse en ruch com era abans.

lebrada aquella feta, y si correria de boca en boca, quant ayuy dia es una sentència popular y acceptada per tot Catalunya.

Lo qui 'm contá aquesta anécdota la explicava ab uns detalls plens de veritat, lo mateix que ell hi hagués intervingut: citava tots los camins per hont vá passar lo pagés; fins deya que la fira era la de Vich; pero jo ho he contat bastant rebaixat de tó, trayentli tot lo sabor local que 'l narrador li donava, perque 'l refrá en qüestió no es exclusiu de Catalunya.

Tot era d' ell, es á dir, del ruch-estudiant, lo pel, las orellas, la mirada, lo posat, tot.

Al reconéixer lo bon pagés s' hi acostá, y li semblá que 'l ruch ab la mirada li suplicava que se l' emportés; en son esguart hi havia alguna cosa com si demanés pietat!...

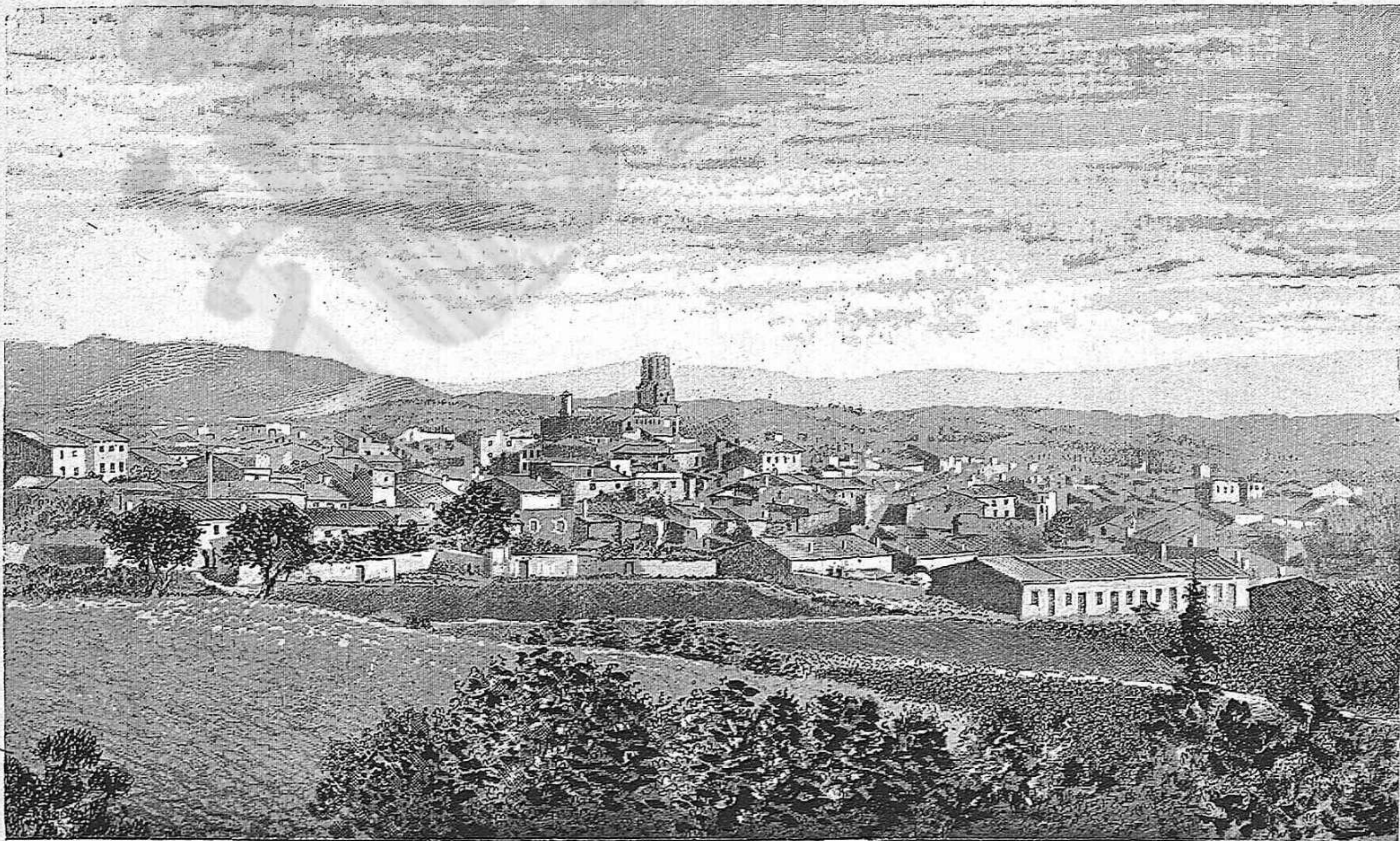
Tot ho compregué: lo desgraciat estudiant, es á dir lo ruch, volia anar ab ell, perqué suposava que tindria mellor tracte ab un que li sabia la vida y desgracias. Ja ho compregué 'l bon home, pero ¿quí té cor de comprar una bestia que se sab de cert que es persona?

Per aquesta y otras rahons fácils de compendre, 'l bon pagés s' acostá més á la vora del ruch, y ab veu sossegada li digué:

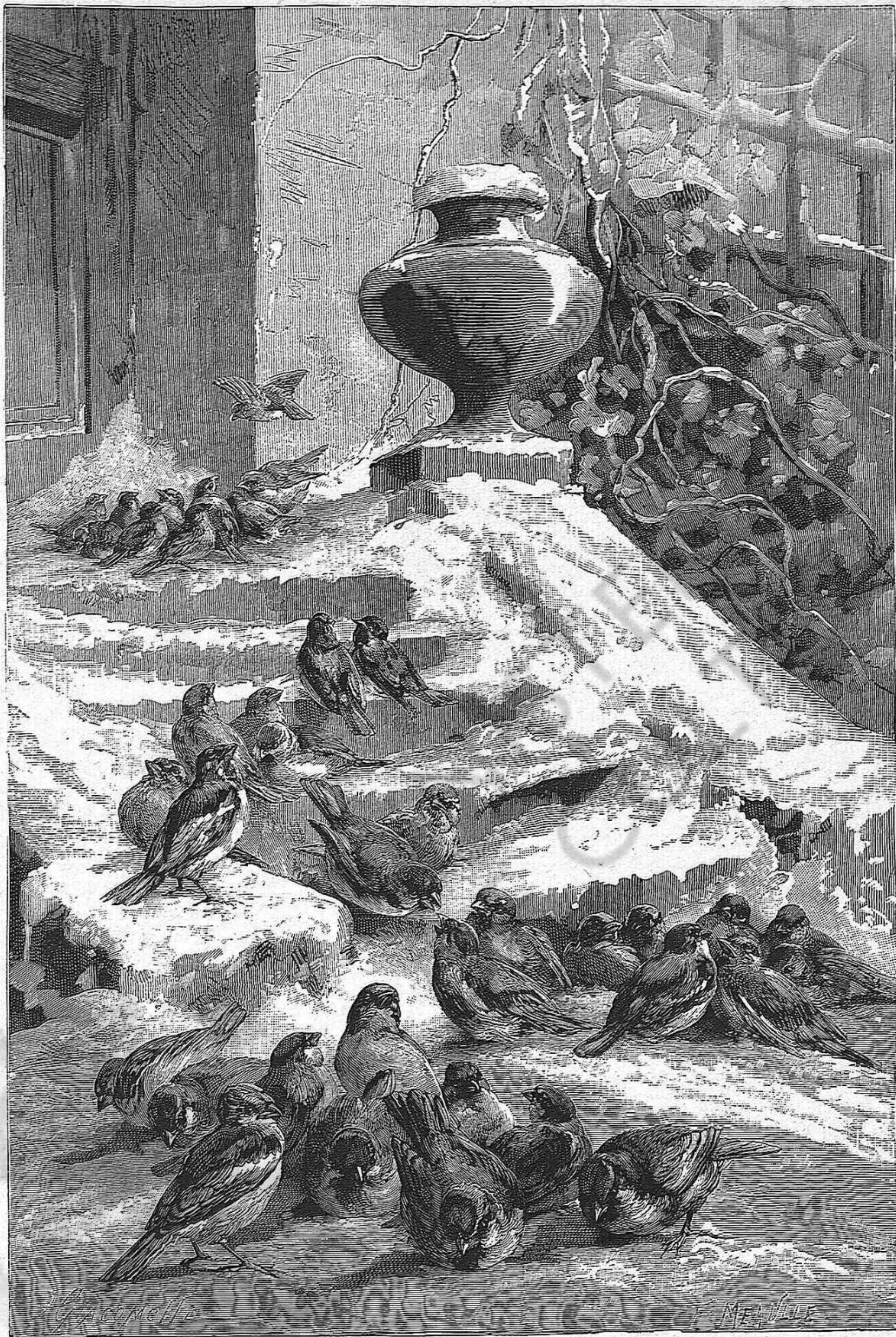
—¡Pobret! qui no 't coneix que 't compri. —

Los que ho sentiren volgueren saber per qué ho deya, y allavors lo bon home 's veié obligat á contarho, que no ho volia de cap de las maneras.

Ja 's pot suposar si fou celebrada aquella feta, y si correria de boca en boca,

PALAFRUGELL, PER F. GARRIGA

LA CASA DEL AMICH, PER GIACOMELLI

Los castellans tenen també aquest refrá, y m' he detingut davant l' escrípol, molt fácil de comprendre, de cambiar tal vegada la nacionalitat del rúch y del pobre home. ¡Qui sap! Pot ser després d' algunes disquisicions resultarian esser castellans.

SEBASTIÁ FARNÉS

LOS NIBELUNGS

Poema heróych d' Alemanyá

XVI

COM ASSESSINAREN Á SIEGFRID

(Continuació)

Foren carregadas en carretas las bestias mortas per la má de Siegfrid y foren transportadas á través del país. Tots los que aixó vejeren li tributa-

van gran honor. Però Hagene trahí d' una manera infame á Siegfrid.

Al posarse en marxa pera l' gran tell, Hagene digué: — No pocas voltas se m' ha dit que no hi ha qui puga seguir en la carrera al espós de Kriemhilda. ¿Nos ho voldria fer veure?—

Lo brau Siegfrid de Niderlant respongué:— Podeu assajarho. ¿Voleu seguirme fins á la font? Farém una posta, si vos hi veniu bé, y donarém lo premi al qui resulti vencedor.

— Molt bé; ho intentarém, — afegí Hagene, la excelent espasa. Lo fort Siegfrid digué: — Fins vull ajéurem á vostres peus sobre l' herba. — Ab quin gust escoltava Gunther aquestas cosas!

Y afegí encara lo valerós guerrer: — Vos diré més; vull portar á sobre una pica y mon broquer y tot mon equipatge de cassa. — Desseguida prengué sa espasa y son buyrach.

Se despullaren de sos vestits quedant tant sols los dos ab sas blancas camisas. Semblants á duas panteras salvatjes corregueren sobre l' herba, però prompte 's vejé al ardit Seigfrid arribar lo primer á la font.

En todas las cosas conseguia la victoria sobre 'ls altres. Desfentse de sa espasa, penjá desseguida son carcax y sa llansa en una branca de tell. Prop de la corrent del riu permanexia l' arrogant foraster.

Eran ben grans las qualitats de Siegfrid. Posá son broquer á vora de l' ayga de la font. Ab tot y sentir set abrusadora, no volgué beure abans que 'l rey hagués begut; d' aixó 'n fou ben mal pagat.

L' ayga de la font era fresca, transparent y bona. Gunther s' incliná fins al pélach y s' aixecá després d' haver begut. Lo brau Siegfrid estava disposat á ferho aixís cent vegadas.

Ben cara pagá sa bondat. Hagene li apartá son

arch y sa espasa tornant desseguida pera apoderarse de la llansa. Allavors cercá la senyal sobre 'l vestit del cavaller.

En lo moment en que Siegfried s'acotava sobre la font pera beure, lo ferí en la petita creu marcada, y ab tanta forsa ho feu que la sang del cor brotant per la ferida arribá fins al vestit d' Hagene. Jamay un cavaller havia comés semblant infamia.

Deixá la llansa en lo cor. May devant de cap home Hagene havia fugit tan vergonyosament.

Quan lo fort Siegfried sentí la fonda ferida s'aixecá saltant furios de la font. Lo mánech de la llarga llansa li sortia del cor. Lo capithost se creya trobar á son alcans lo quadrell y la espasa. Hagene hauria trobat sa merescuda paga.

L'héroie ferit, no trobant sa espasa, s'ampará de son broquer á la vora de la font y perseguí á Hagene. Lo vassall del rey Gunther no podia escapar.

Encara que ferit de mort, Siegfried lo colpejá tant terriblement ab son escut, que las ricas pedrerías caygueren y 's trencá en mil trosos.

Repentinament Hagene fou alcansat y abatut. La planuria retentia estrepitosament ab aquell terrible colp. Si Siegfried hagués tingut sa espasa, allí mateix hauria mort Hagene. Sa ferida l'enutjava y no era poca la angoixa.

Sos colors s'esblanquieren y ja no 's pogué sostenir més. Las fórsas l'abandonavan. En sas galts descoloridas hi duya lo segell de la mort. No fou poch plorat per las hermosas damas.

Caygué entre las flors l'espós de Kriemhilda. La sang brotava á rius de sa ferida. Acusá amargament als que d'una manera deslleal havian aconsellat la seva mort. Sa extremada angoixa era qui 'l feya parlar.

Lo ferit digué: — ¿De qué m'ha servit, infames y cobarts, tot lo que per vosaltres he fet, puix qu'aixís me doneu la mort? ¿Sempre vos he sigut fidel y ara ho pago ben car! ¿Haveu correspost molt cruelment á vostre amich!

D'avuy endevant los que de vosaltres naixerán serán deshonorats per sempre més. En mon cos haveu saciat la vostra ira. Vergonyosament seréu excluhits del nombre dels bons cavallers. —

Tots los cavallers corregueren allá hont lo ferit permaneixia ajegut. Era un dia funest pera molts d'ells. Era de tristesa pera aquells que tenian encara lo sentiment de la llealtat, y bé ho mereixia de part de tots lo magnánim cavaller!

Lo mateix rey dels Burgonds plorava sa mort. Lo agonisant digué: — No hi ha cap rahó pera que ploree aquell qu'ha comés lo crim. Gran es lo seu deshonor, y 'l qui d'ell es capás per endevant ho ha perdut tot. —

Lo ferotjé Hagene respongué: — Ignoro de qué os queixeu. Han acabat desde ara per sempre nostras angunias y penas. Ja ningú podrá resistirnos, puix que gracias á mí nos trobém lliures del guerrier. —

— Res vos costa l'alabarvos, digué Siegfried. Si jo hagués conegut vostras costums homeyeras, fácil m'hauria sigut defensar ma vida contra vosaltres. Mes lo que jo lamentó sobre tota altra cosa, es á Kriemhilda ma esposa.

Que Deu s'apiade del fill qu'ella va donarme sobre 'l qual pesaré l'afront de que en sa familia hi hagué qui assassiná un home. Heuse aquí lo que jo ploraria amargament á no mancarme las forsas.

Jamay, digué al rey, s'ha comés un crim tan avorrible. Me debian la vida y l'honor, puix vos los he conservat en los més grans perills. Ben cara he pagat la meva adhesió pera vos. —

Y afegí molt tristament lo guerrier ferit de mort: — ¿Voleu fer, noble rey, en aquest mon alguna cosa que vulga dir llealtat? Permetáu que confie á vostra generositat á ma cara esposa.

Que puga johir la ventatja de ser germana vostra. Sempre m'ha guardat fidelitat y está adornada de reals virtuts. Mon pare y mos guerrers m'espe-

rarán per llarch temps! No, jamay un amich lleal fou trahit d'una manera tan infame. —

Sentia tan gran dolor que s'extremia horrorosamente; y digué ab veu apagada: — Bé podria ser que més endevant vos penedissee de tan odiós assassinat. Creyeume, puix os parlo ab tota veritat, ab vostras mateixas armas vos haveu ferit. —

Al seu voltant las flors estavan xopas de sang. Lluytava contra la mort, però ben prompte quedá tot acabat. L'arma homicida s'havia enfondit encara més. Allí debia morir aquell guerrier tan valent com magnánim.

Quan los capitans veieren ja cadavre al cavaller, lo colocaben en son escut d'or roig; després consultaren pera determinar la millor manera d'ocultar l'homey d'Hagene.

No foren pochos los que digueren: — Gran desgracia nos ha vingut. Debém amagar lo fet y dir tots á la una: « Havent anat á cassar tot sol l'espós de Kriemhilda, ha rebut la mort d'uns lladres, mentres que cavalcava entre las estepas del bosch. » —

Hagene de Troneje respongué: — Jo mateix lo conduhiré al palau. Res se m'endona que se sápigam com hã mort qui affigí 'l cor de Brunhilda, ni m'inquietan las llágrimas que per tal motiu pugan vessarse. —

Ara escolteu la indicació exacta de la font ahont sigué assassinat Siegfried. Devant d'Otenwald hi ha un poble que 's diu Otenhaim; allí corre encara la font, no hi pot haver cap dubte.

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS

(Seguirá)

TEATRES

Teatre Catalá

LO PRIMER AMOR, comedia en tres actes, en vers, original dels senyors D. Frederich Soler y don Joseph Martí y Folguera.

La tasca de crítich, enujosa quan fereix l'amor propi, se converteix en agradable quan pot, fent justicia á la obra que critica, accontentar al autor y cumplir ab los preceptes del bon gust sense discrepar en lo més mínim.

Veus aquí la situació agradable en que 'ns ha colocat lo tenir que parlar de la comedia estrenada darrerament ab verdader éxit en lo Teatre Catalá.

Y dihem verdader éxit porque pocas vegadas haveu vist una acceptació més complerta y més entera. La obra dels Srs. Soler y Martí agrada á tothom; al públich de las galerías, com al dels palcos y butacas; als doctes y als indoctes; als de gust suau y afiligranat entussiasas de la senzillesa, y á aquells que no se emocionan sinó ab lo efectisme esgarriños y terrorífich.

Sense volguer dir que *Lo primer amor* no tinga defectes, que ja dirém quan hora siga, nos atrevim á dir que com á obra destre y atinada es pot ser la primera de totas las en que ha escrit la ploma del autor de las *Joyas de la Roser* y l'*Angel de la guarda*.

Per nosaltres, la obra dels senyors Soler y Martí es un terme mitx en que res li manca. Ni durant la representació ni en los intermedis, que es quan se fa la autopsia á las obras dramáticas, sentirem una sola nota discordant que alterés l'éxit. Tothom lo va acceptar sense reserva. Essenzillay es complicada; es ingénua y té transcendencia, y fins fa plorar y fa riurer. Los finals dels actes no usan cap efecte rebuscat y fora del curs natural, y ab tot fan esclatar tan forts y nutrits aplausos (sobre tot lo final del

segon) que may incendis, canonadas y los efectes més endemoniats los lograrian majors, ó al menos mes unánims.

Aquest fenómeno prové de que la obra té contrast. No tenen relleu perque en sí sian extraordinaris los efectes, sinó perque senzills com son están combinats ab veritat y bon gust al costat d'altres més senzills encara, y aixís resulta efectista una obra casi senzillíssima.

La part de cárrechs que hem de fer als autors consisteix tota, y no es poca, en lo desatesa que han deixat en lo primer acte la escena entre Agueda y Pere quan aquesta diu á son marit per quina rahó no es atinat lo casament entre una noya de quinze anys y un home de quasi quaranta, y la indicació que fa del perill que se engendra per lo que resta de vida, en lligar un cor que no té conciencia encara del valor dels efectes que 'l conmuehen. Aquesta en una escena que fa esperar tanta transcendencia desde 'l punt que comensa, que estranyem que 's quedi sens demostrarla. Bona es la sobrietat, però no fins al punt de deixar al públich en l'ayre y perjudicat en lo que tenia dret á esperar, dadas las premisas que funda l'assumpto y lo vol que al comensar pren la indicada escena, que resulta fluixa ara podent ser una de las principals de la obra. Cauhen en lo mateix defecte de la del segon acte entre Agueda y D. Pau y las del tercer acte entre D. Pau y Pere. Ja diuhen, però diuhen poch, y de la manera de fer filosófica, que nosaltres coneixem en los llorejats autors de *Lo primer amor*, teniam dret á esperar lo que trobem á faltar en aquest concepte. Mes los autors preferiren assegurar la part tendre de la obra, y en aquesta part precis es confessar que han sabut ferho de má mestre. Los tipos de Rosa y Antonet son de una dolura adorable; lo vell Ramon es preciós. La vella Mariona es angelical. La rondalla de que 's val aquesta vella pera explicar com ampararen los amos de la masía al orfe Antonet, es encantadora. La escena entre Pere y Antonet quan aquest se despedeix per ferse soldat, commou lo cor dels espectadors, y lo desrellas en que 'l vell Ramon cau agenollat als peus de sa filla demanantli perdó per haverla casada per l'interés arrenca llágrimas de ternura.

No som partidaris de barrejar en obras de sentiment tipos com lo del mosso Joseph, mes debem manifestar ab tot, que aquest está tan ben ficat dintre la comedia, que en ella constitueix un de sos bons adornos.

Se compren que dadas las firmas de Soler y Martí la versificació es un dels millors timbres de la obra, y lamentem la falta d'espai per no poderne dar aquí mateix la proba.

La companyia del Teatre Catalá l'ha posat ab aquesta obra á la altura que lográ en sos bons temps ab las representacions de *La Dida* y *Lo Angel de la guarda*.

La Catarineta Fontova no ha fet may cap paper que avantatgi al de Rosa. Fontova en lo paper de vell Ramon ha probat novament qu' es un actor de talla. Molt bé la senyora Mirambell, y en particular lo Sr. Fuentes. Lo Sr. Bonaplata té en una de las principals situacions de la obra un arranch espontáneo que l'acredita de bon actor. No desdigueren en res tots los altres actors que prengueren part en la comedia. En resúmen, lo Teatre Catalá conta ab un altra obra de primer orde ab que enorgullirse, y nosaltres desde aquí incitem als llorejats poetas á que segueixin en la colaboreció comensada si ab ella han de dar gloria y renom, com han fet ara, al teatre ja poderós de la nostra estimada patria.

Teatre Principal

Hi ha prop de divuyt anys que Rossi trepitjá per primera vegada las taulas en Barcelona.

Grans elogis precediren á la seva vinguda, mes lo públich, que en sa major part no 'l conexia ni de

nom, prenia aquells per *lo bombo* que sempre solen tocar los empresaris al obrir un abono de artistes forasters.

A pesar de estrenarse en lo fort de la canícula y de las malas condiciones del teatro (*lo Prado Catalan*), de forma rodona, escàs de decoracions y ab mobles més de drapayre que de palaus, lo gran trágich caygué com un astre que devallés del firmament, fent esclatar de entussiasme á tot lo públich, ja que aná á admirarlo tothom.

Rossi, físicament considerat, té una figura arrogant y simpática que omple la escena, una veu poderosa, una vaguedat de mirada y una flexibilitat en los muscles en general y en los de sa fesomia en particular, que portada per son talent ajudan á la expressió de tal modo que fan abstraure al espectador del teatro y lo trasladan devant lo personatge veritable que lo actor representa.

A n'aquestas calitats, materials s'hi afegeix un exquisit talent y, lo que no es comú entre 'ls cómichs, un profund coneixement dels personatjes que representa y de las obras que executa, las quals coneix en la llengua que han estat escrites, y sobre tot lo ardor y entussiasme ab que representa tant si la sala está plena com si no ho está. Totas aquestas grans calitats esplican lo crit que Rossi portá en Barcelona.

Avuy lo entussiasme segueix, mes no es tan gros com á las horas. ¿Es que aquests anys transcorreguts han amaynat las calitats de Rossi? En absolut ho neguem, ja que en lo *Rey Lear* lo actor reunia totas las calitats indispensables, fent á demés una creació del personatge, y lo públich restá en general fret, rendint no obstant tribut de admiració y aplauso al actor. La causa de lo estat del públich creyem endevinarla; es que ab aquest temps transcorregut se ha materialisat, y lo material es espés mantell que tapa la grandiositat y la bellesa, y per altra part, se li ha pervertit lo gust ab tanta obra indecent y poca solta que nos han enviat Madrid y l'estranger, convertint lo temple de las arts plásticas en una eterna moixiganga, y lo que es pitjor intentant convertir lo teatro en una *suburra*.

Que 'm perdonarán, espero, mos lectors, si m' he apartat un xich de mon camí, mes aquest esclat me nuava la gola y á pesar meu l' he tingut que portar á ploma.

Comensá Rossi la temporada actual ab *La morte civile*, en qual defectuosíssima producció de Giacometti se feu aplaudir en tots los actes, en especial en lo darrer. Bé li feren costat lo actor Cassini y la Sr.ª Brignone ab los papers de abat y de esposa respectivament.

Otello fou la segona funció en la qual me causá lo mateix gros efecte que la primera vegada que 'l vegerem en son estreno. Impossible es sense véuerlo imaginar-se la tendre passió que sent per Desdémona en los actes primer y segon, la escena en la qual lo infame Yago li filtra la gelosía á l'ánima, causa de la tragedia próxima á desencadenarse, la lluyta de l'amor y venjansa envers la ignocent esposa, y sobre tot la manera salvatge é inhumana ab que la mata, y, la furiosa desesperació que se apodera d'ell al saber la ignocencia de la infelís muller sacrificada á sa gelosía y que 'l conduheix á degollarse ab son coltell. En tal punt lo més fret espectador esclata en calorosos aplausos y victoreja al trágich eminent sense parar un punt.

La part de Desdémona fou ben executada per la senyoreta Belli-Blanes, actriu de pervindre en lo art escénich; y en la de Yago lo Sr. Brizzi demostrá gran intenció declamant son repulsiu paper.

Passo per alt *Kean*, en qual comedia tingué Rossi grans aplausos, y *Sullivan*, perque al esmentar aquesta obra de Malesville se 'ns omplenan lo cor de dol y de llágrimas los ulls al recordar que es estat sens dupte la comedia en la qual ha alcansat lo triumpfo més gros lo art escénich espanyol en la

meitat de aquest segle, per lo desemenyo individual y per lo acabat de son conjunt.

En *Lo Rey Lear*, obra que ja porto esmentada, Rossi personifica admirablement lo rey llegendari que 'ns pinta lo immortal Shakspeare, estant incomparable en aquella sublime bojería, grandiosa escena que lo gran dramaturgo fa passar entre escarpadas rocas y fons abims, mentres se desencadena una furiosa tempestat.

En la part de Cordelia, se lluhí la senyoreta Belli-Blanes, per la manera acertada de interpretar son difícil paper.

¡*Hamlet!* Aquesta es segurament la tragedia que més se adapta á Rossi y en la qual está á més culminant altura. Dihem que se li adapta, perque lo autor inglés, tal volta á causa de exigencias físicas, nos pinta á lo príncep dinamarqués conforme es Rossi, ja que la reyna en lo original, en la escena tercera del acte sisé, quan lo rey li diu que Hamlet guanyará, tem que no, per ser lo príncep gros y fatigarse (1), observació que estranyem que Rusconi al traduhirla al italiá y Regard al francés se la deixessin, haventla respectada Guizot y Moratin.

En lo *Hamlet*, fora de la escena darrera del primer acte ahont ralla en la sublimitat, es impossible dir ahont está millor; no cal sinó seguir la obra de Shakspeare, y segons las diferentas situacions d'ella axis está de gran lo actor.

No estem pas gens conformes ab la manera que la Belli-Blanes desemenya lo paper de Ofelia, que es com lo agafan generalment totas las actrius. Quant Hamlet li diu que 's fassi monja, sembla que ja se n' ha fet, sent axis que lo príncep la repren perque 's pinta la cara y perque salta, balla y remena lo cos, fent que prenguin per ignocencia lo que tan sols es ostentació. Que s'acomodi la actriu á aquesta escena (3.ª, quadro 1, acte segon), y farà una Ofelia original y tal com la concebí lo autor.

Nos condol que la direcció de escena estigui tan abandonada, y esperem que s'hi posará remey.

Sento no disposar de més espay, encara que seria interminable lo ponderar lo mérit de Ernest Rossi, y sols me permeto unir ma veu á la premsa extranjera que lo declará lo príncep dels actors.

J. M. PASQUAL

CERTÁMENS

L'Ateneo Sabadellés ha acordat la celebració del tercer Certámen Literari que tindrà efecte en la diada de l'Aplech de la Salut, qu'enguany s'escan en lo dia 11 del próxim Maig, adjudicantshi 'ls següents premis á que poden optar los escriptors catalans:

Una *Flor natural*, á la mellor poesia de TEMA LLUIRE. Lo poeta que resulte guanyador d'est premi deurá ferne present á la dama de sa elecció, la qual será proclamada «Reyna de la festa», segons l'antiga costum, y entregará 'ls premis restants als que n'hayan sigut guanyadors.

Una *Corona de llorer, de plata*, á la mellor poesia «Al Vallés.»

Una *Flor de plata*, á la mellor composició poética «A St. Joseph de Calasanz.»

Un *Grupo alegórich de plata*, á la mellor poesia «Al Comers.»

Un *Brot d'olivera, de plata*, á la mellor composició poética «A la Pau.»

Una *Lira de plata*, á la mellor poesia «A la memoria del ilustre sabadellench lo Dr. En Antoni-Bosch y Cardellach.»

(1) He's fat, and scap of breath.

Una *Joya artística de plata*, á la mellor poesia descriptiva d'alguna «festa ó costum de Sabadell.»

Desde 'l dia d'avuy fins al 30 del próxim Abril inclusiv, serán admesas á certámen las composicions que optin á premi, las quals deurán ésser originals é inéditas y presentarse en la forma de costum.

Totas las composicions haurán de adressarse al Senyor Secretari del Jurat, carrer de la Morera, n.º 1, 3.er, en Barcelona, ó al Sr. President del Ateneo, en Sabadell.

CENTRE ARTÍSTICH INDUSTRIAL

DE FIGUERAS

Aquest Centro ha publicat l'acostumat cartell pera 'l certámen literari que celebra anyalment y que tindrà lloch per las vinents firas de Maig. Entre 'ls premis que s'ofereixen, hi ha 'ls següents, als quals poden optar los poetas y escriptors catalans:

Una *ploma d'or*, al autor del millor treball en prosa sobre 'l tema: «Historia é importancia del renaixement dramátich á Catalunya.»

Un *pensament de plata*, al autor de la millor biografia del «Magnífich En Ramon Muntaner y judici crítich de la sua Crónica.»

Un *objecte d'art* al millor «Vocabulari de paraules, modismes y proverbis ampurdanesos,» ab la correspondencia castellana, pera servir de suplement als diccionaris catalans.

Una *Tauleta de bronze* pera tarjetas, al autor de la millor poesia «Á la Verge de Montserrat, Patrona de Catalunya.»

Las composicions haurán d'enviarse, ab las condiciones y formalitats de costum en tots los certámen, al Sr. Secretari del Centre Artístich Industrial.

LLIBRES REBUTS

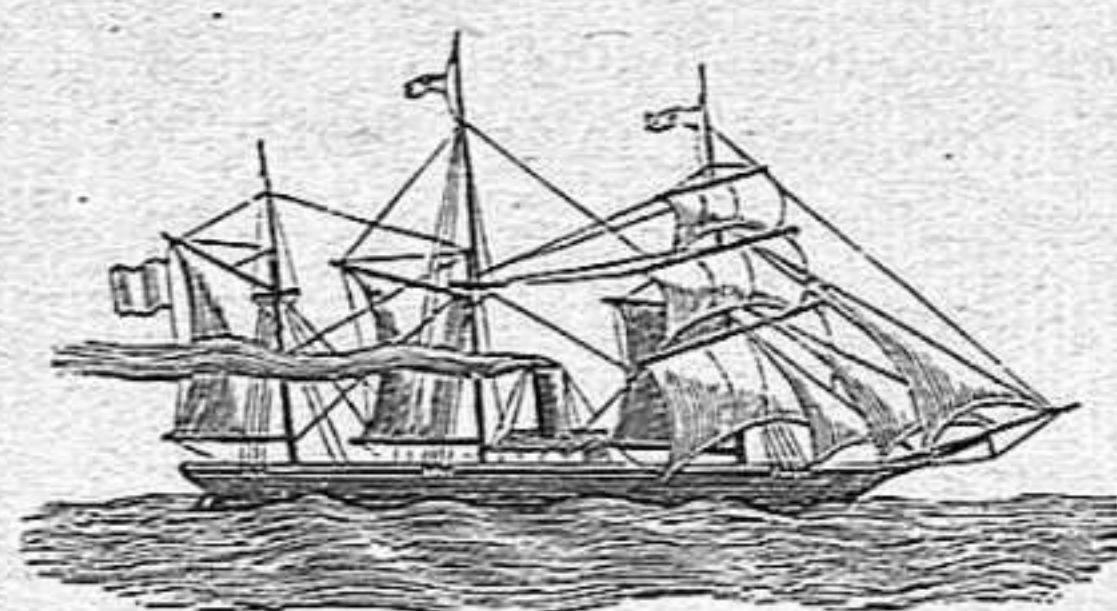
La Muerte y el Diablo, por P. Gener.—Los editores D. Daniel Cortezo y C.^a han donat al públich lo primer volum de la traducció castellana d'aquesta obra que son autor havia publicat en francés á París ja fa algun temps. Va precedida d'un prólech de Littré, del que l'autor se fa digne en lo cos de l'obra. L'edició es esmeradíssima y presentada ab un gust exquisit, y va decorada ab vinyetas y culs-de-llantia dibuixats per Apeles Mestres del modo qu'ell sab ferho. Com que pensem ocuparnos més extensament d'aquesta obra, fem aquí punt final per avuy, no sens recomanarla als aficionats á aqueixa lley de estudis que tant demostra coneixer lo Dr. Gener.

Certámen Literari iniciat per lo Círculo Espanyol.—Per la ressenya qu'á son temps insertarem de las festas de Valls y del certámen que hi tingué lloch ab motiu de l'inauguració del ferro-carril, poden formarse idea nostres lectors de l'importancia de la publicació dels treballs premiats, que esmeradament está estampanant l'imprenta *La Catalana*. Recomanem l'adquisició d'aquest volum que s'publica per quaderns, y que honrará á Valls tant per lo contingut com per l'elegancia de l'impressió.

Algo.—Poesias originals de Joaquim M. Bartrina, ilustradas per J. Ll. Pellicer.—Es la quarta edició que 's publica d'aquest aplech de composicions. Axó 'ns estalvia 'l ferne un estudi que fora inútil, puix tothom coneix lo llibre, ó més ben dit, tothom l'ha llegit; perque en quant á conixer las poesias d'en Bartrina hi ha molt que dir. No tothom sap veure en aquells versos l'ánima enguiada de l'autor, que riu en sas torturas, que renega en sos mortals sufriments, qu'interroga desesperadament en sos dubtes; y al que no ho veu, no cal ensenyarli, que tampoch ho entendria; pera llegir en Bartrina 's necessita tenir ánima, y 's necessita tenirla de canti pera riure ab las estrofas del *De omni re scibili* per exemple. En Joseph Lluís Pellicer ha comprès be al poeta y en sas ilustracions ha posat de relleu l'intenció de las poesias; nos en felicitem.

L'edició es de la librería de I. Lopez y 's ven á tres pessetas l'exemplar.

VAPORS - CORREUS DE LA
ABANS DE A. LOPEZ Y C.^a

COMPANYIA TRASATLÁNTICA
ABANS DE A. LOPEZ Y C.^a

SERVEY PERA PUERTO-RICO, HABANA Y VERACRUZ

Servey pera COLON y PACÍFIC

Sortidas	Barcelona..	los dias	5 y 25	} de cada mes.
	Valencia..		5	
	Málaga..		7 y 27	
	Cádiz..		10 y 30	
	Santander..		20	
	Coruña..		21	

Los vapors que surten los dias 5 de Barcelona y 10 de Cádiz admeten cárrechs y passatjers pera LAS PALMAS (Gran Canaria) y VERACRUZ.
Los que surten los dias 25 de Barcelona y 30 de Cádiz, y 'ls que surten lo 20 de Santander y lo 21 de

Coruña, enllasant los serveys antillans de la mateixa Companyia Trasatlántica en combinació ab lo ferro carril de Panamá y línea de vapors del Pacífich prenen cárrech a flete corregut pera 'ls següents punts:

Litoral de Puerto-Rico.—San Juan de Puerto-Rico, Mayagüez, Ponce y Agudilla.
Litoral de Cuba.—Santiago, Gibara y Nuevitas.
América Central.—Sabanilla, Colco y tots los principals ports del Pacífich, com Punta Arenas, San Juan del Sur, San José de Guatemala, Champerico, Salina Cruz.
Nort del Pacífich.—Tots los ports principals desde Panamá a California, com Acapulco, Manzanillo, Mazatlan y San Francisco de California.
Sud del Pacífich.—Tots los ports principals de Panamá a Va'paraiso, com Buenaventura, Guayaquil, Payta, Callao, Arica, Iquique, Caldera, Coquimbo y Valparaiso.

Rebaixas a familias.—Preus convencionals pera estatjes de luxo.—*Rebaixas de passatjers d'anada y tornada.*—Billets de 3.ª classe pera l' Habana, Puerto-Rico y sos litorals a 35 duros.
De 3.ª preferent ab més comoditat a 50 duros pera Puerto-Rico y 20 duros pera Espanya.

Lo 5 de Abril sortirà d'aquest port LO VAPOR

CIUDAD CONDAL

pera CÁDIZ, escalas y demás serveys corresponents.

Consignataris: senyors D. Ripol y Companyia, plassa del Palau, cantonada al carrer de la Marquesa.

Nota. Aquesta agència pot facilitar directament als cargadors los medijs de assegurar las mercancías y efectos trasportats per los vapors de la Companyia, fins a verificar la entrega de certas mercancías y efectos en los punts de consignació.

Aquesta llegendeta en vers, elegantment ilustrada ab 25 láminas fototípicas y diferents grabats, tot tirat ab varietat de tintas sobre magnífich paper Japon, formarà un volumet ricament enquadernat que 's publicarà immediatament y del qual se n'está fent una curtíssima tirada.

A pesar del luxo inusitat de l'obra, las personas que desitjen adquirirla poden suscriureshi desd'ara en l'Administració de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, al preu de 40 rals.

Los suscriptors a LA ILUSTRACIÓ CATALANA obtindrán una rebaxa de la meytat de preu, podent per lo tant adquirirla per soljs 20 rals.

Una edició especial de la mateixa obra, feta sobre pergami, 's reservará pera las personas que 's suscrigan abans de la publicació, a rahó de 100 rals l'exemplar.

PUBLICACIONES CATALANAS

	Mes	Trimestre	Semestre	Any
LA ILUSTRACIÓ CATALANA	6 rals	18 rals	32 rals	60 rals
LA RENAIXENSA. Diari de Catalunya. 2 edicions. 8 >	24 >	48 >	96 >	
LA VEU DEL MONTSERRAT. Setmanari vigatá. . 2 >	6 >	12 >	20 >	
L'AVENS. Revista quinzenal de literatura y art. . 3 >		12 >	20 >	
REVISTA LITERARIA. Periódich mensual.			12 >	

ESCRITOS ECONÓMICOS

DEL

Excmo. Sr. D. JUAN GÜELL Y FERRER

Aquest elegant volum se troba de venda en las llibrerías de Mayol, *carrer de Fernando*; Barcelonesa, *Llibreteria*; Verdagué, *Rambá del Mitx*; Niubó, *Espasera*; y Puig, *Plassa Nova*.

HISTORIA DEL AMPURDAN

ESTUDIO DE LA CIVILIZACION EN LAS COMARCAS DEL NORESTE DE CATALUÑA
POR D. JOSÉ PELLA Y FORGAS

Se publica en fascicles de 100 planas a 3 pessetas quiscun y 's ven en las principals llibrerías de Barcelona y Girona. Per l'Alt Ampurdá E. Trayter, Figueras; pel Baix Ampurdá J. de Carreras, La Bisbal.

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 — GRANVIA — 212
BARCELONA

THOMAS

14 — CANUDA — 14
BARCELONA

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA

Reproduccions tipogríficas de dibuixos de totes classes, cartas geogríficas, planos, música, estamperia, fondos d'accions, etc., etc.

PROCEDIMENT NOU DE GRABAT QUÍMICH

pera la reproducció directa d'objectes presos del natural, vistas, monuments, quadros, aquarelas bronzes, medallas, tapicerías y tota classe de catálechs artístichs é industrials

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure als suscriptors, ha encarregat a un acreditat taller d'enquadernacions la confecció de luxosas tapas, tant pera enquadernar los números corresponents al any passat com pera l'exposició de números solts, que pot oferir en Barcelona al preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantoneras y claus de metall, llom de xagrí y tela inglesa, propias pera casinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ del volum del passat any ab tapas de gran luxo..	> 36
TAPAS solas, tela inglesa, pera l'enquadernació de volums.	> 22
Además podem oferir alguns exemplars que quedan de la colecció completa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA als preus de	
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, enquadernada (3 volums).	> 324
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, sense enquadernar.	> 220

Las demandas se dirigen a l'Administració, Jovellanos, 2, principal.—BARCELONA

Reservats los drets de reproducció artística y literaria

Imp. de F. Giró, Granvia, 212 bis (prop la Universitat)

S'envian números de mostra fora de Barcelona

Lo present número está imprés ab tinta de la fábrica de C. Lorilleux y C.^a